

филателистички гласник

година I јануар 2013	часопис за теорију и праксу филателије e-mail: filatelisticki.glasnik@gmail.com цена: 350 динара	1
----------------------------	--	---

САДРЖАЈ

Прве речи.....	3
Организација П.Т. службе у Црној Гори 1870 – 1915 [1] – <i>Милош Јакић</i>	5
Две врло повезане ствари -	8
Непозната војничка карта Српског Ђачког батаљона – <i>Милан Радовановић</i>	9
Поводом грешке на дописној карти за одговор из 1953 – <i>Мирко Царан</i>	11
Прво вуковарско редовно (помоћно) издање [1] – <i>Зоран Бошковић</i>	13
Прве марке Републике Србије – Застава и Грб [1] – <i>Владимир Милић</i>	19
Из старих часописа: Марке Србије са празним међупросторима.....	22
Шта да се ради – <i>Војислав Беговић</i>	25
Поништавање/жигосање поштанских марака – <i>Владимир Лапчевић</i>	27
Друштво и часопис за руску филателију.....	30
Јудаика.....	31
Расписи поштанских власти у Србији.....	33
Припрема писма за слање – <i>Бојан Којановић</i>	36
Нов статус поштанске марке.....	39
Издања Поште Црне Горе у 2012.....	41
Сажети радова др Јована Величковића штампаних у часопису FFE.....	44
Деноминације и девалвације динара.....	46
Мали огласи.....	47
Програм издавања пригодних и редовних марака Србије у 2013.....	48

ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ ГЛАСНИК

Часопис за теорију и праксу филателије

Ставови објављени у текстовима појединих аутора нису нужно и ставови редакције, тако да не сносимо одговорност за евентуалну штету насталу њиховим објављивањем.

Право коришћења: Чланци објављени у "Филателистчком гласнику" могу се даље објављивати искључиво уз сагласност аутора. Делови чланака могу се објављивати уз обавезно навођење потпуне референце и уз поштовање ауторских права аутора и издавача.

Излази четири пута годишње:
март, јун, септембар и децембар

Издавач и одговорни уредник: **Владимир Милић**

Сарадници: **Војислав Беговић, Милан Радовановић, Мирко Царан, Владимир Лапчевић, Зоран Бошковић и Бојан Којановић**

Лектор: **Јулка Симовић**

Дизајн и графичка обрада: **Владимир Милић**

e-mail: filatelisticki.glasnik@gmail.com

Штампарија: **Instant system,
Црноотравска 66, Београд**
Тираж: **100**

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
656.835.91.(497.11)
ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ гласник : часопис за
теорију и праксу филателије / одговорни
уредник Владимир Милић. – Год. 1, бр. 1 (јан.
2013)- . – Београд : Владимир Милић,
2013-. -21 cm
Тромесечно
ISSN 2334-7147 = Филателистички гласник
(Београд. 2013)
COBISS.SR-ID 196133132

Journal Philately Theory and Practice

Articles in this issue of "Filatelisticki glasnik" do not necessarily reflect the opinion of the Editorial

Articles in this journal, unless otherwise stated, may be reproduced with authors permission only.

Published four times a year:

March, June, September and December

Publisher and Editor:

Vladimir Milic

Contributors:

Vojislav Begovic, Miodrag Vukovic, Hermann Dietz, Milan Radovanovic, Mirko Caran and Zoran Boskovic

Lecturer: **Julka Simovic**

Design: **Vladimir Milic**

e-mail: filatelisticki.glasnik@gmail.com

Printed by: **Instant system, Belgrade**

Circulation: **100**

Price: **6 EUR + postage**

I ISSN 2334-7147

ПРВЕ РЕЧИ

Часопис „Филателистички гласник“, покреће неколицина филателиста ентузијаста из Београда, у тренутку када часописи на српском језику овог профила и концепта или више не излазе, или више немају шта да кажу. Мисија часописа који је пред вама, поред основне жеље да пробуди делимично успавану филателистичку јавност и да нови живот филателистичком животу у Србији и њеном окружењу, јесте и да доборнамерном критиком укаже на постојеће проблеме са којима се филателисти и филателија сусрећу. Тај посао није и неће бити нимало лак, али писци ових редова верују да заједничким снагама и синхронизованим деловањем имамо разлог за наду у успех. Немамо право на нечињење, ћутање и дефетизам.

Амбиција редакције је да „Филателистички гласник“ излази тромесечно, са текстовима који нису просторно ограничени, али уз напомену да ће акценат бити дат подручју Србије, Црне Горе и бивше Југославије. Истовремено трудићемо се да активно пратимо филателистички живот у окружењу и врло радо објављивати прилоге и чланке о филателији.

Први број, поред неколико стручних текстова, ексклузивно објављује текст из ПТТ Весника од 6. априла 1941. године Милоша Јакића, чије је излагање одложено

због бомбардовања Београда. Истовремено, личним ангажманом и залагањем, квалитету овог броја својим текстовима и прилозима допринеле су бројне колеге филателисти поменути у импресуму. Стручност и импозантан број сарадника првог броја обећава да прича овог Гласника неће бити кратког даха. Управо зато очекујемо да се нашим редовима прикључе и други филателисти, који на било који начин могу да допринесу испуњавању циља који смо себи поставили.

Филателија, као и било шта друго, нема будућност ако нема свој подмладак. Управо зато ћемо едукативним чланцима и рубрикама, настојати да се обратимо млађем делу популације, који данас, засут гомилом непотребних и неважних информација, нажалост нема приступ овој врсти едукације. Суштински, желимо да Пошти и Савезу филателиста Србије упутимо иницијативу да једним фронтом, системски и организовано раде на подмлатку.

Свака сугестија, коментар или предлог је више него добродошао, јер само таквом интеракцијом са читаоцима, можемо подићи ниво квалитета часописа.

Поштовани читаоци, пред вама је часопис „Филателистички гласник“ – број 1.

Уредник

Die jugoslawische Postzensur

von 1918 bis 1921

Hermann Dietz und Helmut Kobelbauer

НОВЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

Die jugoslawische Postzensur von 1918 bis 1921

Hermann Dietz und Helmut Kobelbauer

Поштанска цензура у Југославији од 1918. до 1921.

мек повез, формат А4, 2012. година.
На скоро 300 страна текста са преко
30 географских мапа тог подручја и
скоро 300 приказаних цензурисаних
објеката у боји. Књига обрађује војну
и цивилну поштанску цензуру на
територији СХС у периоду 1918-1921.

контакт e-mail: tobias@huulmans.de

Позивамо све заинтересоване филателисте да својим чланцима и прилозима допринесу квалитету Филателистичког гласника. Ваше текстове можете доставити путем e-mail адресе filatelisticki.glasnik@gmail.com или у Клубу филателиста у Београду, сваке недеље од 9 до 14 часова.

Филателистички гласник могуће је купити у Клубу филателиста у Београду. Истовремено, нудимо могућност слања часописа путем препоручене поште, уз важећи ценовник поштанских услуга за штампане ствари:

унутрашњи саобраћај:
38,50 динара

међународни саобраћај (авионски):
229 динара

ОРГАНИЗАЦИЈА П.Т. СЛУЖБЕ У ЦРНОЈ ГОРИ 1870 – 1915 [1]

Милош Јакић, инспектор, Цетиње

На насловној страни П.Т.Т. Весника, од 1.априла 1941, откуцаног на писаћој машини, објављен је факсимил оверене напомене о препису овог ратног броја службеног органа Министарства пошта, телеграфа и телефона, у Београду 21. септембра 1942. године.

"Овај број П.Т.Т. Весника био је у штампарији спреман и сложен за штампу, али услед бомбардовања Београда авионима на дан 6 априла 1941 од стране немачке војске није отштампан.

Рукописи и коректура П.Т.Т. Весника број 7 предати су на чување библиотеци министарства П.Т.Т., као и четири примерка П.Т.Т. Весника број 7 од стране 239 закључно са страном 308 израђени на писаћој машини".

Као приређивач овог рада, осећам обавезу да читаоца подсетим да је аутор Милош Јакић текст завршио непосредно пред почетак ратних дејстава према Југославији (1941). Отуда је и исказ о броју сачуваних примерака Закона о телеграфу или брзојаву неколико различит у односу на друге ауторе на исту тему. Марко Цвјетковић у својој књизи "Сто година телеграфа у Црној Гори", Титоград 1969, тридесетак година после, наводи да је сачуван само један примерак Закона и то у Централној библиотеци на Цетињу. Иначе, Цвјетковићева књига је до сада најопсежнија студија о поштанско-телеграфској служби у Црној Гори, до ослобођења Црне Горе 1944/45. године.

(приредио Војислав Беговић)

Заглавје Весника чије излажење је одложило бомбардовање Београда 6. априла 1941.

О организованој и редовној поштанској служби до отварања и предаје саобраћају колског пута Котор – Цетиње, не би се имало ништа нарочитог истаћи. До стварне организације поштанске службе дошло је тек након организације и успоставе телеграфа.

Установа телеграфа у Црној Гори закаснила је 19 година за Србијом. За то су најважнији разлози у слабије развијеним економским и саобраћајним приликама и у географском положају једне и друге државе у формирању. Црногорска државна граница према Аустрији ишла је до 1878 г. само од Грахова, иза Ловћена, до преко садашњег колског пута Будва – Цетиње, а сва остала граница била је према Турској, са којом је трајало стално непријатељско стање и ратови. Постојале су пословне и политичке везе само са Аустријом и преко ње са осталим светом.

После Которске трагедије 1880 г. живо се радило да се Црној Гори да потпуни државни облик за признање државне самосталности, па се настојало да јој се створе одговарајуће културне установе, у првом реду савремени телеграф. Од 1869 г. вршене су припреме и стручни чиновник из Србије спремао је неколико нарочито изабраних младих Црногораца у изучавању телеграфске манипулације, док се на терену изграђивала прва телеграфска линија Цетиње – Његуши – Аустријска граница за Котор, са којом је тада вршена предаја и пријем просте поште.

Колико су у томе напори били огромни лако је појмити када се имају у виду све неприлике и оскудица средстава. Сама неповерљивост патријархалне средине била је великом препреком за установу телеграфа, као новитета. Међутим, све је савладано и први Закон о телеграфу или брзојаву био је потписан од "Књаза Црне Горе и Брда", а премапотписан од управитеља црногорског телеграфа и

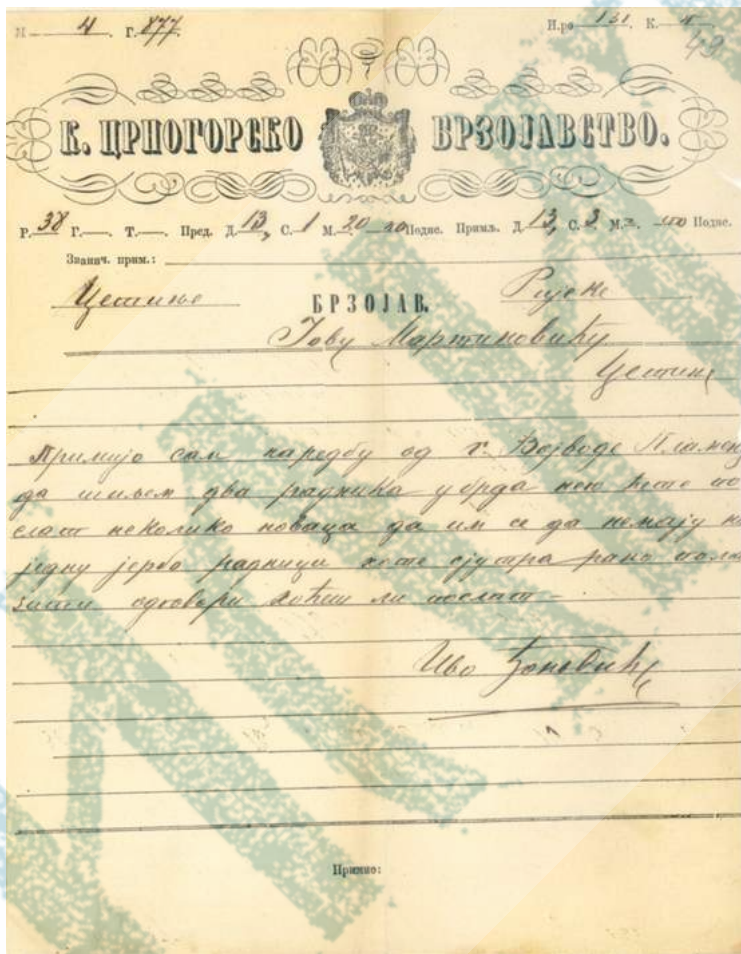
дворског тајника, као чувара државног печата, те обнародован 2/14 јануара 1870 год. на Цетињу.

Овај Закон је реткост, а тешко да је његов оригинал уопште дат за Државни архив (данас би се налазио у Државном музеју на Цетињу). Издавање је свакако било ограничено и по свој прилици једино, па важније одредбе закона као историјски значајне, доносимо овде у изводу:

§§ 1–4 одређују: да телеграфске линије подизати и штације телеграфске установљавати, има право само држава; оне стоје под надзором "на то одређеног Управитеља". Телеграфске штације су државни заводи, а телеграфски чиновници именују се књажевским указом, док служитеље "који немају чина" управитељ изабира, поставља и за њих одговара; управитељ предлаже Сенату на одобрење број чиновника и служитеља за сваку штацију, за чије потребе се и стара.

§ 5 прописује дужност телеграфских чиновника: 1) "Чувати као тајну све оно што су при вршењу својих дужности сазнали; нити смеју показати неком, кога се не би тицало и наводи изрично шта се нарочито не сме казати о телеграмима; 2) "примати и слати депеше"; 3) Наплаћивање такса и предавање прихода; 4) Вођење рачуна прихода и расхода, као и о примљеном и потрошеном телеграфском материјалу; 5) Старање о употребљивости и уредности апарата, батерија и осталог. Остале мање дужности за све чиновнике и служитеље прописује Управитељ, који ће се "старати о примању и одпуштању канцеларијских служитеља и чувара телеграфског вода и одређивање чији је посао да се брине о чувању и одржавању истога вода".

§§ 6 и 7 нормирају надлежност Управитеља да предлаже Сенату "да се према потреби нове телеграфске линије повлаче или се нове штације подижу", стално или привремено, односно сасвим укидају, као и оно што се односи на усавршавање струке, "скопчано са каквим трошком", Управитељ одређује дневно и ноћно, или само дневно, дуже и краће радно време.

1877. Телеграфски бланкет

§§ 6-30 регулишу примања телеграма. Ови се од свакога без разлике примају и отправљају у границама закона и по "напутцима" Управитеља. Деле се на: 1. званичне депеше, 2. депеше службене "које телегр. штације дају једна другој", и 3. депеше приватне. Све морају имати потпуни натпис-адресу, а за лица више истих имена и ближе податке, за лакше проналажење, иначе последице "падају на пошиљатеља" депеше: "матица" депеше мора бити исписана словима и знацима који се могу телеграфом отправити, и то јасно и разговетно, без уговореног слагања речи, скраћивања и мрља. Друкчије написане депеше имају се одбити без поправљања, које је допуштено само пошиљаоцу "у крајњој нужди", уз његово признање-оверу на депеши, са потписом "да је нешто пребрисао", које се не отправља.

(наставиће се)

ДВЕ ВРЛО ПОВЕЗАНЕ СТВАРИ

Када је "The London Philatelist" у броју за јуни 2012. године објавио рад др Милана Радовановића "British Medical Missions in Serbia 1914-1915" ("Британске медицинске мисије у Србији 1914-1915") уверио сам се да је "лед кренуо" и да су најпрестижнији часописи за филателију отворени за најбоље радове наших филателистичких истраживача и писаца. Овако пишем када знам да је за 122 године постојања часописа "The London Philatelist" објављен још само један рад нашег сународника (Миодраг Р. Вуковић, "More About Observations Made by Mr Rasic and about Early Issues of Serbia", Juli/Avgust 1976, Broj 85). И управо због ове чињенице, не може се рећи да је рад примљен и штампан јер је погодио британски филателистички интерес, већ због тога што доноси нова сазнања и залази у подручје непознатог или недовољно познатог управо британским филателистима.

Frank Walton, главни и одговорни уредник "The London Philatelist", најављује нови рад др Радовановића, приређен са једним Холанђанином, под називом "British Naval Mission in Serbia 1915". Биће објављен јуна месеца 2013. Реч је о потпуно непознатим налазима са пуно података.

Ако ништа друго, оно бар временски опсег Радовановићевог интересовања и истраживања, а то је период Балканских ратова (1912-1913) и Први светски рат (1914-1918), повезују нас са минулим културним догађајем у Београду – изложбом у Историјском музеју Србије (октобар-

новембар 2012) "Слике рата – Балкански ратови на разгледницама".

*Lady Louise
Margaret Leila
Paget*

*Mabel Anne St Clair
Stobart*

Радовановић у својим радовима, када год процени да је потребно, да фотографија (разгледница) појача фактографију, творећи чврсту целину са текстом, користи реални фото материјал као изванредну документарну допуну. Нема ту никакве бојазни да је тиме ослабио правила или напустио идеју да оно о чему пише може да приреди на свом филателистичком излошку. Напротив. Мера, постављена излагачким правилима за састављање изложка поштанске историје, овде је и те како присутна. У овом раду такав материјал чини чак 30% свих прилога остало су употребљене дописне и илустроване поштанске карте. И то су "Слике рата" како је гласио назив изложбе у Историјском музеју, снажне, убедљиве; често, врло потресне.

Рад др Радовановића "Британске медицинске мисије у Србији 1914-1918" објављен је у српском часопису "Филателиста", октобра 2011, у двоброју 267/268.

В.Б.

Проф. др Милан Радовановић

НЕПОЗНАТА ВОЈНИЧКА КАРТА СРПСКОГ ЂАЧКОГ БАТАЉОНА

Овај приказ представља допуну чланка "Српски ђачки батаљон" објављен у часопису "Филателиста" бр.263/264 фебруара 2009 године и, вероватно, заокружује ову тему.

Непозната карта, дата на слици 1, упућена је из Jausiers-а 4. новембра 1916 године за Бизерту, Тунис са назнаком "Troupes Serbes" (у загради на карти).

слика 1

Карта у свом горњем делу има често коришћен класичан назив на француском језику "CORRESPONDANCE MILITAIRE" (Војничка кореспонденција), а са леве стране (вертикално у односу на назив карте) одштампани текст следеће садржине:

BATAILLON UNIVERSITAIRE SERBE

EXPEDITEUR:

Nom

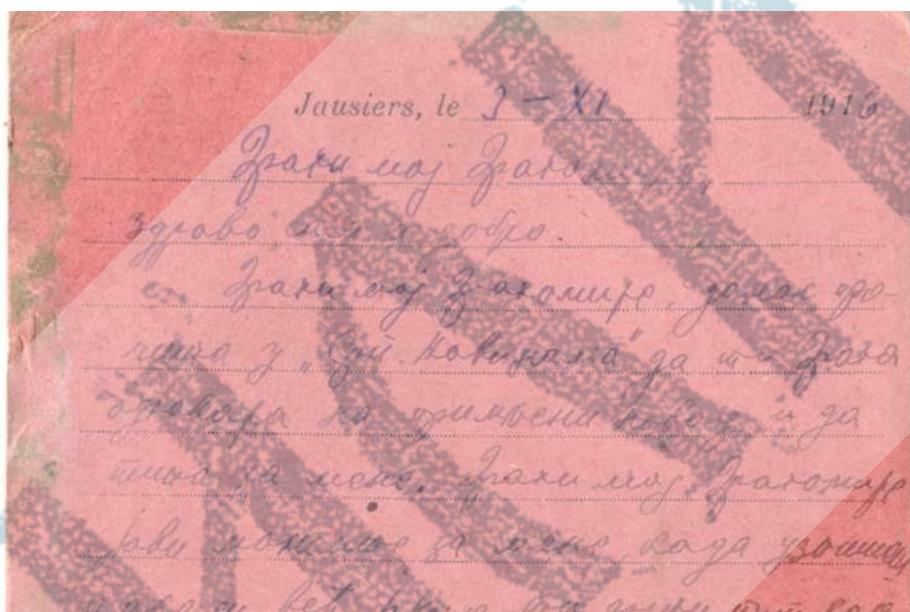
Prenoms

No Matricule.....

Карта има четири адресне линије, при чему је доња двострука (доња линија је дебља). Испод доње двоструке адресне линије налази се назив штампарије "Imp.Gabriel Astoin. – Barcelonnette". Карта је црвенкасте боје са обе стране карте и израђена је од картона осредње дебљине. На полеђини карте (Сл.2) налази се одштампани назив места и простор за датум, како следи:

Jausiers, le191...

као и 19 помоћних линија за писање текста пошиљаоца.

слика 2 - Горња половина полеђине карте

На предњој страни налазе се уобичајене ознаке: поштански жиг Жозијеа (4.11.16), кружни жиг Вагмистра љубичасте боје – "ECOLE MILITAIRE SERBE DE JAUSIERS / BASSES ALPES" и у средини "LE VAGUEMESTRE", као и слаб, али видљив четвороредни отисак "Le COMPAGNIE / DU BATAILLON UNIVERSITAIRE SERBE". Поред приватног дела писма о здрављу, новцу, пријатељима, уобичајеног за ову преписку, налази се потврда познатих догађања: "После свршене матуре, а то је после десет дана, долазим у Бизерту са осталим друговима рођеним 1896."

Литература:

1. Радовановић Милан., "Српски ђачки батаљон", Филателиста бр.263/264, фебруар 2009

Ц е л и н е

Др Мирко Царан

ПОВОДОМ ГРЕШКЕ НА ДОПИСНОЈ КАРТИ ЗА ОДГОВОР ИЗ 1953. ГОДИНЕ

Филателија, желели ми то да признамо или не, спада сигурно у онај круг људских интересовања која захтевају прилично ангажовано бављење са посвећивањем времена и мање више сталним праћењем филателистичких новитета. Уколико ово прихватимо као чињеницу, а дугачије не може да буде, онда смо на исправном путу, пошто само тако може да се одржава и увећава значај и вредност збирке.

Да би једна скупина марака могла да се назове колекцијом, или збирком, сигурно је да морају бити задовољени одређени критеријуми који су до тада, на основу претходног вишегодишњег праћења, проучавања и акумулираног знања сабрани у тзв. каталоге марака, по одређеном кључу, најчешће хронолошком. Овде смо, најкраћим путем додирнули основу филателистичког знања и умећа и упућени на основу служења филателистичким алаткама, тј. каталозима.

Веома брзо после појаве првих поштанских марака и првих сакупљача, од половине XIX века па на овамо, јавили су се и фалсификати, који с обзиром на чињеницу да је сада у питању већ дуг временски период, представљају често и финансијску неугодност, обзиром на цене које се траже, а понекад и постижу.

Техничко-технолошке могућности које нам данас стоје на располагању захтевају максималну опрезност али и поред свих предузетих мера не могу да обезбеде сигурност у исправност филателистичког објекта. Такав, неисправан објекат својим присуством на филателистичком тржишту уноси пометњу и несигурност и то углавном на два начина: као изложени филателистички раритет у случају откривања неисправности – руши углед и наравно вредност колекције и друго, баца сенку на присуство осталих ређих комада. Оваква ситуација се може срести код изложених старијих објеката из времена II светског рата, где је накнадним долепљивањем франкатуре покушано вишеструко повећање тржишне вредности.

Намеће се питање: да ли и у ком облику има сврхе расправљати о питању исправности поштанских марака и да ли оваква расправа и чему служи?

Одговор: наравно има сврхе оваква расправа, пошто у случају непостојања правих одговора на питања о исправности филателистичких објеката целокупно бављење филателијом губи смисао и своди се на забаву са “сликицама”, али необавезујућу, без могућности стварања исправних збирки.

Поред поштанских марака у поштанском саобраћају постоје и друге вредноснице, којима поштанска служба повећава обим својих својих услуга и

које проширују подручје интересовања колекционара, а самим тим и подручје потребног опреза због појаве неуобичајених новитета. Прича је веома поучна: у редовном промету крајем II Светског рата била је дописница тзв. “ВУК” од 2 дин. која није доспела у редован свакодневни промет али се зато појавила непосредно по завршетку војних операција са шпекулантским ценама, па и данас се повремено појављује на тржишту.

Ово је типичан пример криминалног деловања, ради зараде.

10. I 1953. Дописна карта за унутрашњи саобраћај са плаћеним одговором (М.Р. Вуковић, каталог бр. 70а и 70b), са вредносном ознаком 10 динара и додатим написом "ОДГОВОР". Четврта и пета адресна линија пуније.

Други пример односи се на појаву Дописне карте за одговор, редовног штампања 1953. године, од 10 дин, зелена са ликом председника Тита. На уобичајеном цртежу адресних линија грешком је одштампана веома задебљана задња, пета линија, која као таква није каталошки регистрована, нити је нађена у прегледаним количинама употребљених дописница.

Зоран Р. Бошковић

ПРВО ВУКОВАРСКО РЕДОВНО (ПОМОЋНО) ИЗДАЊЕ - ДЕНОМИНОВАНО "Д" - [1]

Увод

Већини филателиста углавном је познато да је у периоду од 1991. до 1998. године у оквиру некадашње СР Југославије постојала територија коју су насељавали и бранили Срби. Бранили су је од интеграције у нову државу Републику Хрватску и коначно нису је одбранили. У РС Крајини у току њеног постојања и у току функционисања поштанског саобраћаја урађена су три прештампавања редовних марака: Прво је одобрено у Книну на маркама СР Југославије а друго и треће одобрено у Вуковару на маркама Крајине. Крајем 2013. године навршиће се тачно 20 година од како је у Вуковару угледало светло дана једно врло контраверзно и необично редовно (помоћно) издање поштанских марака. Више информација о овим маркама (каталогизација, дефинисање боја и напомена да постоје разне посебности код ових марака) објавио је прво у својим публикацијама аутор овог текста, а касније М. Милановић на српском језику, И. Тангл на енглеском језику и *Michel* на немачком језику (Михел). Касније су информације у сажетом облику преузимали хрватски аутори приликом обраде својих каталожских издања.

Одлука о претискивању

Укратко, претиснуте су основне марке Другог редовног издања Крајине под Михел бр.12-15. Одлуком заведеном под бројем 11-2348/93. од 27. октобра 1993. Српска област Славонија, Барања и Западни Срем (Вуковар) маркама које су на залихама у депоу (марака) и у јединицама ПТТ мреже одређује нову номиналну вредност, као последицу деноминације динара од **1. октобра 1993. године** (1.000.000 динара = 1 динар). Марке номинала „А = 230 динара“, 5000, 10000 и 50000 динара сада имају вредност у динарима према постојећим номиналама, с тим да су обележене штампаним малим ћириличним словом "д" у левом углу *Михел* бр.17, по средини *Михел* бр.20 и у десном углу *Михел* бр.18-19. Марке су прештампане техником типошампе у фабричкој штампарији комбината „Борово“ у **Борово Насељу**. Тиражи су били следећи: *Михел* бр.17 - 100.000 комада; *Михел* бр.18-20 по 20.000 комада. Марке су званично пуштене у промет у понедељак 1. новембра 1993. године.

Термин деноминовано значи: Латински: *denominatio* – (деноминација) промена номиналне вредности новчане јединице. (Велики речник страних речи и израза, Иван Клајн, Милан Шипка, Нови Сад, 2007, страна 337). Један од оригиналних начина претискивања поштанских марака.

Zoran Bošković
Vladetina 1
11120 BEOGRAD 35
REPUBLIKA SRBIJA

31.01.2011. 200

IZVEŠTAJ O ISPITIVANJU

CERTIFICATE OF EXAMINATION • PRÜFUNGSBESTÄTIGUNG • CERTIFICAT DE L'EXPERTISE

528/2011.

Broj

Pregledao sam:

**Republika Srpska Krajina – 1. novembar 1993. godine.
Kompletna serija neponištenih maraka PRVOG VUKOVARSKOG
REDOVNOG (POMOČNOG) IZDANJA – denominovano "д"**

I ustanovio sledeće:

Поштанске марке Републике Српске KRAJINE Michel br. 12-16
preštampane su ćirilicnim slovom „д“ u gornjem delu slike. Pretisak je
urađen u tipostampi u štampariji „Borovo“ u Borovu Naselju
Michel br. 17-21.

Kompletna serija neponištenih maraka je u odličnom kvalitetu sa mat
gumom na poledini.

Prema opisu i priloženoj kolor fotokopiji kompletna serija
neponištenih maraka je ORIGINALNA.

Na _____ ispitanim markama _____ sam ostavio svoj ispitivački znak

_____ bojom
crnojubičastom

Zoran Bošković
Zoran Bošković

Zoran Bošković upisan je u registar stručnih ispitivača Asocijacije filatelista Srbije i Crne Gore za područja:
Republika Srpska (uključujući lokalno izdanje Dobru) i Republika Srpska Krajina.

слика 1. Комплетна серија Михел број 17-21 атестирана. Основни подаци:
Двобојни офсет, итампа ЗИН (Београд). Зупчање чешљасто 13 ¼. Папир обичан
хомоген, гума мат. Под УВ лампом без рефлексије. Аутор Димитрије Чудов.
Претисак је урађен у типошtamпи у наведеној итампарији комбината Борово.
Боја претиска је ултрамарин.

У часопису Колекционар број 4/5 из 1999. године издвојио сам два типа претиснутог малог ћириличног слова “д”. Први тип (x) је јасних контура (прецизно дефинисано слово са свим деловима). Други тип (y) је пуније слово које показује да се боја претиска разлила тако да нема јасно дефинисан оквир слова. За други тип (y) има мишљења (И. Тангл) да се ради о накнадној спекулативној радњи. У вези овога биће дато мишљење у закључку овог текста.

Пробни претисак

ултамарин

црвена

црна

слика 2. Неусвојене пробе претиска за Михел број 1 у три боје

претиском у типоштакпи. Ради се о неусвојеним пробама које су на недозвољен начин узете из штампарије комбината Борово. Ове се марке врло ретко појаве на аукцијама. Позади су углавном обележене пунцом В. Малетин. Све марке постоје са пробним (неусвојеним) претисцима и оне су приказане у даљем тексту.

Посебности

Марке Првог вуковарског редовног (помоћног) издања са деноминованим ћириличним претиском "д" карактерише велики број посебности – специјалитета које овде покушавам што детаљније да прикажем.

Посебности код Михел бр.17 (д/А) Мотив: двоглави орао са круном - грб РСК.

Напомињем да се код **основне марке Михел бр.12** и код марке **Михел бр.17 са претиском** могу издвојити два типа: Први (ређи) је са тањим словима у натпису горе „Република“ и доле „Српска Крајина“ а други тип (чешћи) је са дебљим словима у натпису. Осим тога уочљива је и нијанса црвене боје која је различита код ова два типа претиска. Боја грба такође је различита у нијанси. Ови типови готово да су занемарени у општим збиркама РСК па их због тога овде приказујем.

слика 3. Марка (д/А) првог типа (лево) и другог типа Михел бр.17.

У проучавању претиска код основног табака ове вредности успео сам да пронађем само две посебности: Поље (21) потпуно недостаје лева ножица слова “д” и поље (80) испуњено слово “д”. Пошто су ово типичне грешке у целом тиражу биће касније приказане уз неку другу марку.

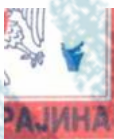

слика 4. Неусвојене пробе претиска за Михел број 17 (црвена и црна).

Марка Михел бр.17 постоји са пробним црвеним и црним претиском. Ови претисци потичу из макулатуре.

Марка Михел бр.17 постоји са **обрнутим претиском**. Увидом у неколико табака код **обрнутог претиска** уочене су следеће посебности:

- Поље (2) деформисано слово “д”
- Поље (10) уско слово “д”
- Поље (11 и 21) испуњено слово “д”
- Поља (14 и 59) недостаје лева ножица слова “д”
- Поља (15 и 86) тачка у слову “д”
- Поља (20 и 30) недостаје десна ножица слова “д”
- Поље (80) слово “д” без ножица

поље (2)

поље (10)

поља (11) и (21)

поља (14) и (59)

поља (20) и (30)

поље (80)

слика 5. Табела са грешкама код обрнутог претиска Михел бр.17.

слика 6. Неусвојене пробе претиска за Михел бр.18 (црвена и црна).

Посебности код Михел бр.18 (д/5000) Мотив: Книнска тврђава. Западно од града налази се утврђење које је подигнуто још у X веку. Највеће је утврђење у Далмацији.

Марка Михел бр.18 постоји са црвеним и црним претиском, такође са црним али обрнутим претиском. Ови претисци потичу из макулатуре.

Увидом у табакe код **основне** марке *Михел* бр.18 уочене су следеће посебности:

- Поље (13) дебља вертикална црта преко речи “Книн”
- Поље (21, 52) потпуно недостаје лева ножица слова “д”
- Поље (53) нечистоћа десно поред речи “Книн”
- Поље (68) облак над Книнском тврђавом, типична грешка на основној марци
- Поље (80) пуно слово “д”
- Поље (91) уско слово “д”

Поље (53)

Поље (91)

слика 7. Табела са грешкама код *Михел* бр. 18.

Марка *Михел* бр. 18 постоји са **обрнутим и двоструким претиском**. Постоје марке са **основним претиском** и са **обрнутим претиском на истој марки**. Сви ови претисци потичу из макулатуре.

Увидом у неколико табака *Михел* бр.18 код **обрнутог претиска** уочене су следеће посебности:

- Поље (10) уско слово “д”
- Поље (21) пуно слово “д”
- Поље (80) недостаје лева ножица слова “д”
- Поље (91) слабији отисак претиска слова “д”

црвена

црна

слика 8. Неусвојене пробе претиска за *Михел* број 19

Посебности код *Михел* бр.19 (д/10.000) Мотив: Копачевски рит – чапља (*Ardea cinerea*). Копачевски (Копачки) рит је мочварно и шумско подручје са богатством различитих животних заједница и њихових облика, заштићено као посебан природни зоолошки резерват у Барањи североисточно од града Осијека. Површина му је око 25.000 хектара.

Марка *Михел* бр.19 постоји са **црвеним и црним претиском**. Постоји ова марка са **црним обрнутим претиском**. Ови претисци потичу из макулатуре.

Увидом у табакe код **основне** марке *Михел* бр.19 уочено је:

- Поље (13) нечистоћа од боје претиска код друге „0“ у номинали “10000”
- Поље (21) потпуно недостаје лева ножица слова “д”, типична грешка
- Поље (22) вертикална црта од претиска код “10000”
- Поље (51, 71 и 91) недостаје лева ножица слова “д”

- Поље (59) мањи прекид у левој косој црти код слова “д”
- Поље (70) тачкица у виду „х“ унутар слова “д”
- Поље (80) пуно слово “д”, типична грешка
- Поље (91) уско слово “д”
- Поље (93) тачка од претиска по левом оквиру

поље (21) и поље (22)

поље (13)

поље (70)

обрнути претисак

обрнути претисак
поље (21) и поље (22)

поље (59)

поље (91)

двоструки претисак

слика 9 Табела са грешкама код Михел бр.19.

- Поље (2) слово “д” као дебља црта
- Поље (10) уско слово “д”
- Поље (15) тачка у слову “д”
- Поља (20 и 30) недостаје десна ножица слова “д”
- Поље (21) пуно слово “д”
- Поље (22) већа мрља од боје претсика код „птт”
- Поља (42, 80) недостаје лева ножица слова “д”

У следећем броју часописа биће писано о посебности код марака Михел бр. 20 и 21., о целим писмима на којима се ове марке налазе у поштанском саобраћају и о фалсификатима на филателистичком тржишту. Навешћемо свакако коришћену литературу уз обавезан шири закључак у вези овог контраверзног издања. Заинтересовани за нова сазнања везана за ово прештампавање, могу остварити контакт путем e-mail адресе: Z.Boskovic@ai.ac.rs

Марка Михел бр.19 постоји и са обрнутим и двоструким претиском. Постоје марке са основним претиском и са обрнутим претиском на истој марки, а постоје марке са претиском на полеђини. Постоји табак из макулатуре у којем је дошло до косог померања претиска, тако да су марке у угловима без претиска. Сви наведени претисци потичу из макулатуре.

Увидом у неколико табака Михел бр.19 код обрнутог претиска уочене су следеће посебности:

Мр Владимир Б. Милић

Прве марке Републике Србије

ЗАСТАВА И ГРБ [1]

Редовне франко марке под називом „Застава и Грб“, емитоване 30. јуна 2006. године, представљају прве марке са натписом државе Србије након распада Државне Заједнице Србија и Црна Гора. Србија је последњи пут као независна држава штампала марке са својим именом 1920. године, након чега су у поштанском систему коришћене марке Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца.

Ликовно решење серије марака са мотивом заставе и грба, урадила је Надежда Скочајић, дипломирани графички дизајнер из Београда. Штампане су у Заводу за израду новца (ЗИН), у Београду.

ЗАСТАВА

Српска заастава један је од симбола српског народа у целини. Скупштина Србије је у августу 2004., на предлог Владе, усвојила Предлог препоруке о коришћењу грба, заставе и химне Републике Србије. Тим предлогом, између осталог, препоручена је употреба и дефинисани су изглед и облици заставе Републике Србије. Распад Државне Заједнице Србија и Црна Гора, Србија је дочекала поменутом препоруком.

Заставе Републике Србије постоји и користи се као народна заастава и државна заастава, са размерама 3:2 (дужина према висини).

слика [1]

слика [2]

Народна заастава (слика [1]) је тробојка хоризонтално поређаних поља истих висина црвене, плаве и беле боје.

Државна заастава (слика [2]) је тробојка хоризонтално поређаних поља истих висина црвене, плаве и беле боје, са малим грбом Србије (из 1882.), који је од центра померен ка јарболу за једну седмину укупне дужине заставе.

На марки номинале 16,50 динара приказан је мотив заставе Србије (Државна заастава) како се вијори.

I штампање

145 A v
слика [3]

II штампање

145 A w (1) 145 A w (2)
слика [4]

I штампање: Марка са мотивом заставе (слика [3]) укључена је у поштански саобраћај 30. јуна 2006. Техника штампања је вишебојни offset (равна штампа) на глатком папиру (Tullis Russell 100 gr), а гума полусјајна. Димензије марке су: 26 x 23 mm, зупчање чешљасто 12 ½, а тираж је 3 000 000, шалтерски табаци 10x10 марака.

У моменту пуштања у промет ове марке (30. јун 2006.) поштанска тарифа за обично писмо I стопе тежине у унутрашњем саобраћају износила је 16,50 динара, док је за препоручено писмо I стопе тежине у унутрашњем саобраћају износила 33 динара (ценовник из маја месеца 2005. године), што је условило да се прилично висок тираж релативно брзо утроши на шалтерима пошта, те је за потребе поштанског саобраћаја урађено ново штампање. Поштанска тарифа за међународни саобраћај (обично писмо I стопе тежине је 46 динара, а препоручено писмо I стопе тежине 177 динара) није се покlopила са номиналном вредношћу ове марке.

II штампање: Марка са мотивом заставе (слика [4]) емитована је у поштански саобраћај 27. јануара 2007. Техника штампања је вишебојни offset на обичном папиру (Mufler 80 gr), а гума је мат. Димензије марке су 26 x 23 mm, а зупчање чешљасто 12 ½. Тираж је 4 000 000. Марке овог штампања постоје у светлој и тамној нијанси (145 A w – (1) и 145 A w – (2)). Поменути разлика није примећена одмах након изласка II штампања, већ касније (у току 2011.), што се може објаснити на следећи начин:

1. велики тираж овог штампања, условио је разлику у боји марака приликом самог штампања. Претпоставка је да су марке тамнијих боја биле у залихама у централном депоу Поште, да би се касније продавале на шалтерима.
2. недостатак и потреба условила је III штампање (?!). Ово издање разликује се од II штампања само по варијанти боје. Пошта Србије није потврдила постојање III штампања.

Ништа мање важна чињеница није ни констатација да марке са мотивом заставе на обичном папиру, дакле II штампање, није било могуће купити у продавници Југомарке односно Србијамарке, већ искључиво на шалтерима пошта.

Важно је напоменути да је упоредо са маркама „Застава“ (односи се на оба штампања) за франкирање било могуће користити и марке које су носиле назив Југославија односно Србија и Црна Гора. Овај прелазни процес завршен је 28. фебруара 2007., када је престала франкатурна важност свих марака које су имале назив Југославија односно Србија и Црна Гора. Истовремено је промењен и ценовник услуга Поште Србије за унутрашњи саобраћај.

Од датума емитовања марака „Застава“ до момента писања ових редова, тарифа за унутрашњи поштански саобраћај два пута је промењена: 28. фебруара 2007. и 28. јануара 2009. Номинала од 16,50 динара се не уклапа ни са једном тарифом у ценовнику из 2007., за разлику од тарифе из 2009. године где цена за писмо II стопе тежине у унутрашњем саобраћају износи 33 (2x16,50) динара и цена за обичну односно препоручену штампану ствар износи 16,50 динара односно 33 (2x16,50) динара, респективно.

Специјалитет и грешка код овог издања (односи се само на II штампање), које је аутор ових редова имао прилике да види, приказани су на следећим сликама (слика [5] и слика [6])

Померено зупчање у лево
слика [5]

„Суза“ на застави (лево од Грба)
слика [6]

Марка Застава у обе варијанте (гладак и обичан папир) уредно је регистрована у немачком каталогу Michel (145 A v и 145 A w), као и у два приватна каталога која обрађују подручје Србије.. На интернет страници Поште Србије, иако није одштампан званичан каталог, у архиви марака помиње се само марка са мотивом заставе на глатком папиру, а на обичном папиру штампање се не региструје. Редни број под којим је ова марка регистрована је број 183 и у потпуности представља континуитет са издањима марака Краљевине Србије, која завршавају редним бројем 182 (Каталог Југомарке из 1991. године).

[Наставак у следећем броју: ЗАСТАВА И ГРБ [2] - ГРБ]

Из старих часописа

На наредним странама преносимо текст инжењера Мирка Вернера објављен 1954. године у часопису ФИЛАТЕЛИСТА. Чланак је у потпуности аутентичан.

Марке Србије са празним међупросторима

Наша домаћа филателија скоро је потпуно занемарија једно подручје сакупљања, које код многих иностраних филателиста ужива нарочити углед – а то је сакупљање поштанских марака са празним међупросторима.

Још код првих марака Аустрије постојале су у сваком штампарском табаку празне марке, јер су штампарски табак одређивали према укупној номинали појединих арака, да би обрачин истих био једноставнији. Празне просторе, који су остављени између или на дну појединих арака превукли су косим унакрсним линијама – касније названим „Андријиним крстовима“ – који су данас веома цењени и тражени, а уколико су још повезани са маркама, важе као реткости.

Касније наилазимо на овакве празне међупросторе и код марака других земаља, а највише код марака Немачке, Србије и Чехословачке, али их има и код неких прекоморских земаља. – Страни филателисти су марљиво покупили податке за своја издања о оваквим празним пољима – перфорисањем одвојеним од марке или постављеним између појединих блокова марака у штампарском табаку, а који се касније, у већини случајева, смањењем штамапрског табак на тзв. „шалтерски табак“, цепали или резали по средини празних међупростора, али има и таквих који су сачувани.

Код нас – иако слободно можемо констатовати да наша филателија има своју традицију – ипак се није довољно водило рачуна у томе, да се ово подручје обради и објави у стручној штампи. Дероко је напоменуо код појединих издања марака старе Србије да постоје ти међупростори, али није истима поклонио довољно пажње, те би тако временски све пале у заборав. Истина, данас је већ тешко доћи до примерака са празним међупросторима, али баш зато треба да учинимо све што можемо и да упозоримо све оне филателисте, који ће можда наићи на такве примерке, да буду опрезни и да их сачувају, јер се ради О ЧЕСТО ВЕЛИКИМ ФИЛАТЕЛИСТИЧКИМ РЕТКОСТИМА, које никако не смемо губити из вида. Да видимо мало ближе цео тај проблем.

Поштанска управа у Србији била је још 1880. године одлучила да марке штампа, ради лакшег руковања, не у табацима од 100 комада у једној целини, већ у штампарским арцима од 4 мала арка (по 5х5 марака=25 ком.) раздељеним перфорисаним празним међупросторима. Издање из 1880. године (Каталог „Југофилателије – 1953“ – у будућем тексту „Ј“ – бр.: 43-48) израђено је по овом систему. Управни међупростор беле боје код ових марака има ширину од 8 до 11 mm, док водоравни међупростор има нормалну ширину једне марке из ове серије.

Овде можемо извести разне комбинације, али углавном све можемо сврстати у следеће варијанте:

А=водораван пар марака са празним међупростором у средини;

Б=усправан пар марака са празним међупростором у средини;

В=четири марке из средине штампарског арка – између којих окомит и водоравни међупростори чине облик белог крста;

Г–марка са празним привеском (међупростором) са леве стране;

Д–марка са празним привеском са десне стране;

Ђ–марка са празним привеском са горње стране;

Е–марка са празним привеском са доње стране.

варијанта А

Могуће је извести и друге комбинације, као на пример, четири четверца марке у једном блоку – по средини раздвојени међупросторома у усправном и водоравном правцу у виду белог крста; али тај луксуз, мислим да ни један филателиста неће моћи себи дозволити, јер су многи комади непознати и са обичним привеском с једне стране, а камоли из средине табака са белим унакрсним међупросторима!

Код издања из 1890. године (Каталог „Ј“ бр.: 49-55) – могу се извести исте комбинације као код издања 1880 – од А до Г. Исто важи и за марке из 1894-1901 године

(Каталог „Ј“ бр.: 56-72); - но овде одмах треба констатовати - да не постоји ни једна збирка марака Србије на свету, која би имала ову серију комплетну са међупросторима у положају А, Б или В – па ће се сваки специјалиста морати задовољити са по којим комадом из ових серија из горње Г-Е!

варијанта Б

шалтерског арка.

Привремено издање из 1904. године (Каталог „Ј“ бр.: 93-95) штампано је у шалтерским табацима 2x50 комада марака, један испод другог, тако да су та два табака раздвојена међупросторима у водоравном положају, што значи да постоје комбинације Ђ и Е. Код париског издања ове серије (Каталог „Ј“ бр.: 87-91) нису познати међупростори, јер су те марке штампане у табацима од 150 комада марака (15x10 марака, 15 у дубину а 10 у водоравном смеру).

Јубиларно издање издато поводом 100 годишњице Првог српског устанка (Каталог „Ј“ бр.: 96-103) штампано је по систему 4

Марке из 1901-1903 године (Каталог „Ј“ бр.: 83-81) од 5 пара до 50 пара постоје у свим варијантама А до Е, док динарске вредности само у варијантама Г и Д, јер су ове динарске вредности штампане у малим арцима од по 2 пута 25 комада – водоравно положеног

шалтерска табака у један штампарски табак а састоји се из 5x5 марака. Према томе могуће су све комбинације од А до Е.

Издање од 1905/1911 године (Каталог „Ј“ бр.: 104-114) у свим папирима штампано је у два полутабака по 50 комада марака, један изнад другог раздвојеним са међупростором у величини нормалне марке. Значи да су и овде могуће само комбинације Ђ и Е.

Марке из 1911. и 1914. године – познате под називом „краљ Петар са капом“ (Каталог „Ј“ бр.: 115-147) постоје само са међупростором за комбинације Ђ и Е, јер је штампарски арак сачињен од два шалтерска арка по 5 водоравних редова са 10 марака. Два шалтерска арка су раздвојена водоравним белим међупростором у величини марака.

Серија из 1915. године „Петар на Бојишту“ (Каталог „Ј“ бр.: 148-154) штампана је у арцима 10x10 комада марака без икаквих међупростора, али с обзиром да су штампане на папиру већег формата, а цео табак папира је прозупчан. Са рубовима оваквих марака постоје комбинације Г, Д, Ђ и Е.

Издање из 1918. године (Каталог „Ј“ бр.: 1155-166) одступа од ранијих, јер су вредноте од 15 пара, 1, 3 и 5 динара штампане у по 2 шалтерска табака, водоравно повезана празним међупростором (табаци од 5x5 комада марака), док су све остале марке штампане у уобичајеном положају тј. 4 шалтерска табака 5x5 комада марака раздвојена у оба правца. Из тога следеи да марке од 15 пара, 1, 3 и 5 динара постоје само у комбинацији А, Г и Д док све

остале вредности постоје у свим комбинацијама од А до Е.

Београдско издање ових марака (Каталог „Ј“ бр.: 167-182) штампано је у малим табавима 5x10 марака без икаквих међупростора.

На крају треба да напоменемо порто марке, код којих од 1895. године па до 1914. (Каталог „Ј“ бр.: 1-12) код сваке вредности постоје све комбинације од А до Е, док код издања 1918/1919 године (Каталог „Ј“ бр.: 13-20) постоје само комбинације: А, Г и Д – јер је штампарски арак садржао два шалтерска по 6x5 марака са усправним међупросторима ширине једне марке.

Ово би укратко било све што знамо о постојању марака Србије са међупросторима. Знамо, међутим, нажалост то, да преко половине изнетих варијанти данас више није познато, јер се нису сачували комплетни арци, нити делови арака из којих би се могле горње комбинације извести. Већи део од њих данас представља велику реткост, чак и онда, када су основне марке сасвим јефтине, а то се нарочито односи на четверце или парове, код којих се празан међупростор налази у средини тј. у положајима А и Б. Положај В познат је само код малог броја серија марака из 1901/1903 године (Каталог „Ј“ бр.: 73-81), као и малог броја марака из серије издате поводом 100 годишњице Првог устанка (Каталог „Ј“ бр.: 96-103). Вредност оваквим комадима је потпуно релативна и зависи од куповне моћи оних сакупљача, који желе да имају и ове највеће реткости на подручју специјалног сабирања марака старе Србије.

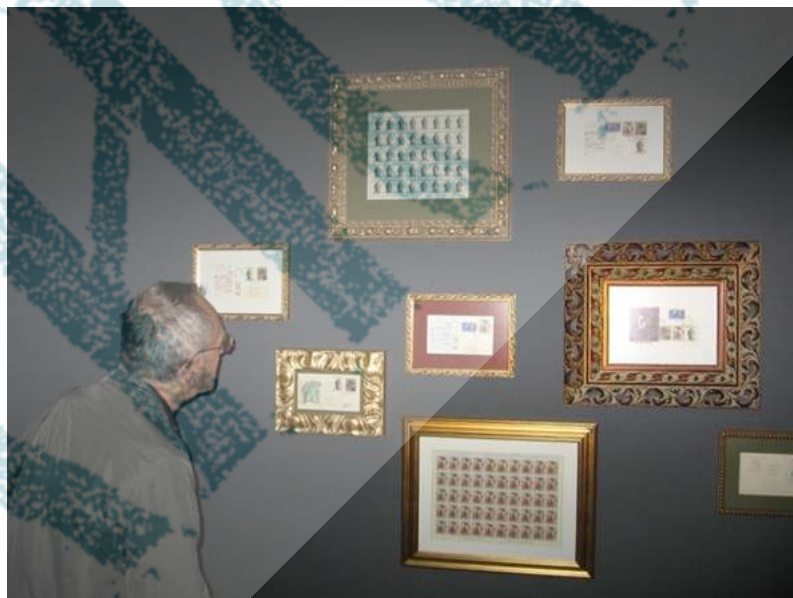
Војислав Беговић

ШТА ДА СЕ РАДИ

У савременој култури, готово свако нешто сакупља. Како расту и постају старији, колекционари по правилу имају веће приходе, па могу да обезбеде више новца за трошкове набавке материјала који сакупљају.

Колекционари су не само појединци, већ и институције. Тако музеји прикупљају и чувају објекте које касније излажу погледима јавности. Иако разлози за акумулирање материјала могу бити различити, крајњи резултат је исти. Колекције се сматрају вредном имовином. У неким случајевима збирка је највреднија када је завршена, или бар комплетнија него

нека друга. Сваки комад не може бити врхунски, али колекционар зна да свака збирка мора да има кључне примерке. Најбоље збирке бележе раст вредности током времена. За колекционара, признања добијена на изложбама широм света, доказ су вредности и представљају успомене на те догађаје. Попуњавајући новим комадом своју збирку, колекционар поставља себи многа питања: Зашто набављам овај објекат? Да ли је цена одговарајућа за оно што се нуди? Хоће ли се ускоро појавити још неки објекат ове врсте? Да ли објекат за који ми продавац каже да је најважнији то заиста и јесте?

2010. изложба "Божанствени светови" графичких дела једног од највећих светских уметника Салвадора Далија (1904-1989), у Музеју историје Југославије (Музеј 25. мај). Колекција садржи и поштанске марке издате у Италији поводом 700 година од рођења Дантеа.

Колекционари филателије нису нужно заљубљеници у филателију већ у колекционарство, тј. у осећај попуњавања одређених норми унутар задатих механизма. Веће задовољство доживљавају код комплетирања филателистичке колекције него у прегледању (проучавању) докумената које та колекција садржи. Када комплетирају колекцију (појам "комплетирање" овде има врло растегливо значење) узбуђење нестаје и окрећу се у потрази за идућом колекцијом, па у огромном броју случајева скупљају материјал чији садржај их уопште не занима. Тако се колекционарска страст манифестује попуњавањем класера.

Филателисти - колекционари своје архиве углавном не приказују јавности, барем не на начин како то чине филателисти-излагачи. Гомиле материјала које као на покретној траци непрекидно пристижу у њихове колекције постају баласт коме се тешко могу посветити. Из таквих акумулација се ретко формирају излошци за потребе јавног приказивања, јер то и није циљ оваквог вида колекционирања па се код неколекционара јавља питање као парадокс, јер је танушан смисао колекционирања нече-

га чему ћеш у наиласку новог окренути леђа. Колекционару то пак има савршен смисао који је потврђен чињеницом како је нешто сакупио, док је све преко тога само додатни бенефит.

Ретко се од колекционара може чути како из гомиле издваја појединост, јер је његов успех мерљив количином или бројем класера "на метар" (од врха до дна). Филателистичко-колекционару, за разлику од филателисте-излагача, на првом месту је аквизиција, а не филателија. То није препрека да буде на велика врата уведен у ширу друштвену прихваћеност као истински поклоник филателије и доживљен као узор, иако је чињеница да се испод привидне страсти за филателијом налази колекционарска страст.

Није тешко замислити стање у коме би приватна складишта филателистичког материјала заменила филателистичке изложбе на којима би се тај исти материјал обрађен изнео на увид филателистичкој и другој културној јавности. Само, да ли би у том случају праксе које немају у виду културну димензију филателије остале ускраћене за штошта, чак и новац.

Знак манифестације „Милански едикт 313-2013“ Србија

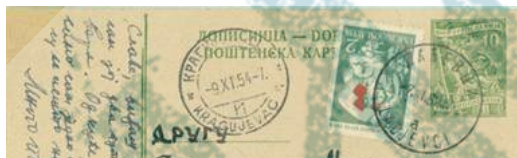

Владимир Лапчевић

ПОНИШТАВАЊЕ/ЖИГОСАЊЕ ПОШТАНСКИХ МАРАКА

Дуализам у наслову у нашој поштанској терминологији представља апсолутне синониме. Међутим, лексички, то су две различите речи са потпуно другачијим значењем. Због тога, већ на почетку, било каква прича о поштанском саобраћају, и из њега проистеклом хобију – филателији, се максимално компликује.

У таквој анализи посебно обесхрабрује сазнање да корисници поштанских услуга, а нарочито филателисти, нису свесни дуализма језичких термина и неусклађености у тој заједничкој области.

7.XI 1954. Дописна карта упућена из
Лађеваца за Крагујевац. Доплатна
марка жигосана жигом пријемне
поште

Поништити поштанску марку значи онемогућити њено поновно коришћење (без материјалне надокнаде – бесплатно!). Овај термин је настао на почетку употребе поштанских вредносница. У то време, марке су поништаване најчешће жигом који је имао отисак у виду два или више концентричних кругова, без икаквих написа или неких других ознака.

Жигосање поштанских марака има шире значење. Временом је поштански саобраћај напредовао у правном смислу, па је поштилац дајући своје писмо пошти и плаћајући услугу слања – поштарину, склапао уговор у вези с тим послом. Тај уговор у формалном смислу је био писмо са налепљеном марком коју би пошта жигосала. На тај начин је договорено између адресара-поштилаца и поште, да пошључу-писмо пренесе и преда адресату-примаоцу. Главни и практично једини формални део тог уговора је управо жиг, на чијем отиску је уписано полазно место пошључке и датум преузимања.

У поштанској пракси та два термина српског језика су постали синоними. Ипак, треба бити опрезан са генералним закључком. У многим европским језицима нема таквог дуализма као у српском.

Нпр. енглески термин **to cancell** значи поништити и за то код њих постоји врло јак разлог. Термин **stamp** означава марку, али и жиг-печат. У Енглеској, где је и настао модерни поштански саобраћај, на почетку се користио само отисак жига, марка је уведена доцније.

У немачком језику **stempeln** значи жигосати и Немци немају проблем као Енглези, јер поштанску марку називају **die Briefmarke** -марка за писмо.

На сличан начин и у осталим језицима су ови термини углавном раздвојени, а називи **марке за писма** или **марке за франкирање**, су често заступљени.

9.V 1956. Дописна карта упућена из Сарајева за Београд. Отиснут манипулативни жиг „Т“, због недостајуће доплатне марке. Из тог разлога, карта портирана доплатном порто марком рукописно поништенom

Ова анализа употребе термина је неопходна да би се разјаснила данашња ситуација и у нашој Пошти Србије. Наиме, Пошта Србије, у сваком случају, у великој мери је пратила токове развоја поштанског система како у Европи, тако и у свету. Као чланица Светског поштанског савеза (**UPU**), наша Пошта је примењивала у пракси све прописе и препоруке **UPU**. Нажалост, последњих десетак и више година, стање код нас се променило на горе. Првенствено се може довести у питање стручност и оспособљеност запослених кадрова. Заправо, то је најочљивије, управо у кључном елементу поштанског саобраћаја — у поништавању/жигосању марака на

поштанским пошљкама. Не само да је скоро немогуће наћи неког ко уредно обавља тај део посла, него и сама пошта томе доприноси својим често неразумљивим одлукама.

Увидом у било који каталог регистрованих марака неке земље у свету неизбежне су марке са додатком вредности на франкатурни износ — поштарину. Филателисти су усвојили жаргонски назив за таква издања тзв. **плусерице**. Сврха те додатне вредности је убирање средстава за неку добротворну намену. Временом уводи се пракса одвајања марака са добротворном наменом. Те нове марке су добиле назив **обавезне доплатне марке**, нпр. у Немачкој Zwangzuschlag -**ZZ**.

7.X 1958. Дописна карта упућена експресно из Вуковара за Београд. Франкатура и доплатна марка жигосане жигом пријемне поште

Законом или уредбом се прописује вредност доплатног износа и време обавезне употребе таквих марака. Ван сваке сумње је да су обавезне доплатне марке саставни део поштанске обраде писама, јасно у складу са уредбом о њиховој примени. Према томе, не може се прихватити „правило“ **Може а не мора!**

Наша пошта је управо довела то питање до апсурда. Без обзира, што је већина земаља у свету задржала категорију **плусерица**, наша пошта је скоро угасила и обавезне доплатне марке. Наиме, те доплатне марке би по закону морале да буду у обавезној употреби на свим поштанским шалтерима у земљи, за сва писма у време трајања њихове прописане важности. **То није случај!**

На мањим поштама у унутрашњости, доплатне марке често уопште не стижу, а чак, и у Београду, на главној пошти, често, такође, нестану у току важности или још горе, не стижу од датума важности, него неки дан доцније. И као шлаг на тарту, долази налог поштанске дирекције **да се те доплатне марке не жигосу (!?!?)**.

20. V 2000. Дописна карта са вредносном ознаком „А“ упућена из Суботице за Београд са доплатном марком

Изглед доплатних марака на писму илуструје бес, мурдарлука и сваки други шламперај запослених. Скоро без изузетка, несрећни доплатњаци слете негде на коверат, наопако, искривљено, полупоцепано или на сличан начин унакажено, а требало би да имају исти поступак као и све друге поштанске вредноснице.

Филателисти обично сами лепе марке на своја писма, па често замоле шалтерске службенике да их уредно жигосу, **без дуплих жигова на једној марки, чисто и читљиво**, и једино тако, јадни доплатњаци, зараде оно што им нормално припада: пристојан жиг. Али грдно сте се преварили ако мислите да се ту та прича завршава. Унутрашња контрола је добила информацију да се доплатне марке жигосу и на основу тога је кренула у акцију да „улови те преступнике“.

Тек сад није јасно!

Да ли пошта не жели да се доплатне марке пониште и на тај начин омогући њихово поновно коришћење?

Сигурно је да то није случај, јер једноставно вредност доплатних марака је сувише мала да би постојао такав интерес.

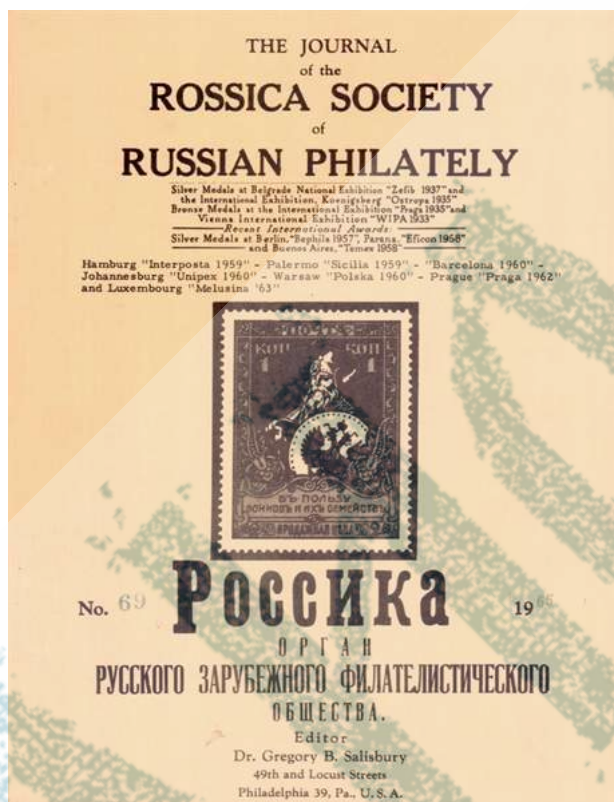
Па зашто је уопште донет тај налог **о нежигосању доплатних марака?**

Узгред, нежигосање не мора да значи да је жигосање забрањено, већ да није обавезно. Али сфере логике су врло далеко од „паметних“ руководиоца данашње поште Србије.

И да додам, писцу ових редова није познат ниједан случај неке земље у свету у којој постоји **пропис о нежигосању обавезних доплатних марака**. **Плусерице** не могу да избегну жиг чак ни у верзији наше поште, због свог франкатурног дела. Али, код Срба мора увек да буде нешто „иновативно“!

ДРУШТВО И ЧАСОПИС ЗА РУСКУ ФИЛАТЕЛИЈУ

Часопис "Росика", орган Руског филателистичког друштва излази у САД, доноси стручне чланке са подручја руске филателије. Давне 1937. године приказан је на Земаљској филателистичкој изложби (Зефиб) у Београду, када је награђен сребрном медаљом за филателистичку литературу. Овај податак до данас стоји у заглављу часописа (Rossica). Излази два пута годишње. Први број "Росике" изашао је 1930. године. До сада је издато 159 бројева. Данас часопис уређује Вилијам Москоф (Rossica Journal Editor / 148 WASHINGTON CIR / LAKE FOREST IL 60045-2456 USA).

Друштво "Росика" основано је 14. априла 1929 у Игалу (код Херцег Новог). Оснивач је био Еуген Архангелски, истакнути аерофилателиста и филателистички писац, уз подршку емиграната Белих Руса који су напустили своју земљу после октобра 1917 и доспели у расејање на све четири стране света. Политичке промене и догађаји тридесетих и четрдесетих година XX века утицали су да се деловање Росика центра премести из Југославије у Балтичке земље, а потом у Шангај где су ратна догађања спречила дистрибуцију часописа. У Другом светском рату "Росика" је остала без већине својих чланова. Филателистичко друштво "Росика" је престало са радом 1942. године. Деценију касније друштво "Росика" је обновило свој рад у САД, где је задржала своје седиште до данас.

Циљ друштва онда, као и данас, био је да подстиче аполитичке студије руске филателије, поштанске историје и сродних колекционарских области као што су фискалије, вињете, разгледнице итд. Међународно награђивани часопис за руску филателију, "Росика" ("Rossica Journal of Russian Philately") доноси стручне филателистичке чланке и усмерен је на очување руске и са Русијом повезаних филателистичких области кроз филателистичку литературу на Западу, чинећи је доступном својим члановима. Друштво "Росика" је посвећено свим аспектима Руске филателије, од предфилателистичких дана Империјалне Русије до данашње постсовјетске филателије.

приредио Војислав Беговић

Војислав Беговић

ЈУДАИКА

Јудаика (Judaica) представља скуп знања и појмова о Јеврејима и јеврејству. Термин такође обухвата Јеврејску уметност, а са аспекта колекционирања све предмете и ствари који се могу наћи у трговинским токовима са циљем формирања музејске или колекционарске збирке за личну и општу духовну и световну употребу. Карактеристика јудаике је универзалност како просторна тако и временска. Вековни прогони, али исто тако и неки унутрашњи пориви распршили су овај народ широм Земљине кугле, а стриктност пре свега верских норми укинула је границе и избрисала локал-припадност. Дело настало у било ком крају света у било које време има своју уметничку и материјалну одређеност за било ког члана популације макар се језички, политички, па и национално разликовали и просторно били удаљени. Порекло, корен јудаике није земља матица (Израел) већ тамо где јеврејство егзистира па отуда и универзалност. Уосталом, јудаика је постојала далеко пре оснивања земље матице, можда се само није тако звала. Шта је јудаика у нашим условима?

У овом кратком осврту, у првом реду, интересује нас филателистички материјал у вези са присуством Јевреја у Србији и на територији преходне Југославије.

1956. "Југословенска уметност кроз векове". Марке из серије од дванаест вредности. Фото-снимке за комплетну серију урадио је Ото Бихаљи-Мерин, југославенски и српски сликар, историчар уметности, књижевник и ликовни критичар

Израелски филателистички часопис "Јахад Шитвеј (Jachad Shitvei), који излази у Јерусалиму, марта 2000. године објавио је чланак нашег земљака са каријером дипломате и колекционара Цви Локера: "Уметност сликара и скулптора Јевреја на маркама Југославије". У чланку се наводе сликари Моша Пијаде, Марко Челебоновић и Данијел Озмо и њихови радови од којих су неки репродуковани на југословенским поштанским маркама. У међувремену, детаљнијим увидом у Каталог поштанских марака Југославије као и регистравањем нових издања југословенске и српске поште, број марака које се вежу за ауторе Јевреје и њихова дела значајно је проширен, чему су несумњив допринос дале изложбе Докумената

филателистичке јудаике у Јеврејском историјском музеју у Београду, 2006. и 2008. године. Један будући студијски рад и изложба били би добра прилика за приказ и тумачење естетског израза на овим издањима.

Последњих 18 дана октобра 2008. у оптицају је била доплатна поштанска марка у добротворне сврхе, са ликом др Аврама Јосифа Винавера (1862-1915) и натписом Рак је излечив.

2010. Пригодна поштанска марка са ликом Данила Киша (1935-1989), из серије "Великани српске књижевности"

У концепцијски оквир филателистичке Јудаике спадају још и марка са ликом Хуга Клајна, театролога; марке за које је фото-снимке урадио Ото Бихаљи-Мерин, историчар уметности; марка са приказом Хагаде, обредне књиге са тла Шпаније; марка са сценом уласка у Јерусалим, приказана на дрворезу манастира Св. Јован Бигорски... Коначно и марке најновијих издања са ликом писца Данила Киша и сликара Бора Баруха.

2011. Пригодна поштанска марка "Улазак у Јерусалим". Репродукција иконе сликара Арсенија Теодоровића на марки из серије "Васкрс"

2011. Пригодна поштанска марка "Аутопортрет са женом и сином" сликара Бора Баруха (1911-1942), из серије "Уметност"

Када је реч о документима филателистичке Јудаике, временски хоризонт за истраживање сеже до средине XIX века, до почетка периода предфилателије, а код поштанских марака до издања Југославије од завршетка Другог светског рата.

РАСПИСИ ПОШТАНСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ НА ПОЧЕТКУ ОКУПАЦИЈЕ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Убрзо после слома Југославије и уласка окупационих војника у Србију, немачке окупационе власти настојале су да успоставе поштански саобраћај. Путем расписа и саопштења за грађане преко квислиншке новинске агенције "Рудник", путем дневних листова наређивали су нова правила која ће се примењивати у поштанском саобраћају.

У овом прегледу, репродукујемо факсимиле новинских стубаца "Београдских општинских новина" и "Новог времена" са таквим објавама. Ова "документарна логика", верујемо, биће од користи многим сакупљачима "Окупације", да тачно сагледају одвијање поштанског саобраћаја у том времену.

У априлском рату који је трајао свега дванаест дана, немачке окупационе снаге поразиле су југославенску војску и присилиле је на капитулацију 17.4.1941. Само месец дана после завршетка Априлског рата успостављен је редован поштански саобраћај.

Београд, 12. VI 1941. Шалтери за предају писама, филателистички шалтер и сви остали враћени у Велику салу Главне поште у коју се улази из Таковске улице.

Приватна писма и саопштења могу се упућивати само путем поште

Услед поремећаја редовног поштанског саобраћаја велики број лица почео се бавити преносом приватних писама и саопштења. Почев од 19 о. м. уведен је редован поштански саобраћај, тако да сада ове радње претстављају кажњиву повреду поштанског регала.

Због тога се упозоравају сви заинтересовани да се писма и дописнице могу слаати искључиво редовним путем преко поште. Ова забрана односи се исто тако и на све поштанске службенике, закупце превоза поште и на сва лица у служби поште.

Сваки прекршај ове забране биће кажњен због повреде поштанског регала, а у исто време подлежи казни и војних власти због избегавања прописа о војној цензури.

(Из канцеларије Министарства пошта и телеграфа).

Општинске новине, бр. 47
29. V 1941. год., стр. 3

Када пишете писма

...пазите да не буду тежа од 100 грама.
...нека буду кратка, јер се са дугачким писмима цензура задржава и онда писма стижу доцније.

...немојте као потпис ставити: Мика, Пера итд., већ целу адресу. Писма која немају пуну адресу пошалоноца биће задржана.

...бацајте писма у поштанске сандучиће који се налазе пред поштанским зградама.

Ако испуните све ове услове писма ће стизати тачно и на време.

Поштански пакети ће се примати најдаље кроз 15 дана, када се набаве потребна превозна средства.

Општинске новине, бр. 50
1. VI 1941. год., стр. 3

НОВЕ ПОШТАНСКЕ МАРКЕ ЗА СРБИЈУ

На београдским поштама почеле су да се продају нове поштанске марке. То су уствари досадашње поштанске марке преко којих је утиснуто косо с лева на десно *Serbien*. Засада се ове марке продају само од 0.50 дин., 1 и 2 динара, како у Београду тако исто и на свима поштама у унутрашњости за које је надлежан Комесаријат нашег Министарства пошта, телеграфа и телефона.

Исто тако у промет су сада пуштене нове упућнице и нове дописне карте. То су досадашњи бланкети упућница и досадашње дописне карте које су франкиране нарочитим цветићима зелене боје.

Поштанске марке које служе за дописивање као и дописне карте и упућнице продају се на појединим поштама.

Досадашње поштанске марке као и дописне карте и упућнице покладе се из саобраћаја.

Ново време
5. VI 1941. год., стр. 3

За писма и дописнице могу се употребљавати само садашње марке

Примећено је да још увек велики број необавештених појединаца употребљава за писање дописнице ранијег издања, или на писма лепи непрештампане поштанске марке. Све овакве пошиљке пошта третира као пошиљке без плаћене таксе и приликом испоруке наплаћује двоструки износ првобитне таксе од примаоца.

Стога се поново скреће пажња свима да старе марке и дописнице не купује од овлашћених продаваца, јер су повучене из течаја. Дописнице новог издања могу се добити на свакој пошти, а разликују се од повучених по томе, што на адресној страни преко штампаног текста имају мрежасту розету зеленкасте боје.

Марке у течају разликују се од неважећих и повучених по томе, што је преко целе марке оштампана мрежа у боји, а сем тога црним словима стављен натпис „*Serbien*“ почев од горњег левог угла ка доњем десном углу.

Овлашћени продајци марака који имају марака и вредносница које су сада ван течаја, могу ове да замене код оне поште, код које су их својевремено купили, позивајући се на распис Министарства ПТТ бр. 5, до 20 јуна о.г., после кога рока се више замена неће вршити. Са собом треба да понесу и књигу требовања марака.

Општинске новине, бр. 63
16. VI 1941. год., стр. 3

Вести из Комесаријата Министарства пошта, теле- графа и телефона

Комесаријат Министарства пошта и телеграфа објављује:

Обична писма и дописнице за Немачку

Почев од данас примају се за Немачку обична писма и дописнице. У појам Немачке у овом смислу не долазе окупиране области. Писма се морају предавати пошти отворена. Писма и дописнице морају носити име и адресу пошиљача читко исписано. Исто тако и такса мора бити плаћена унапред и у пуном износу, а по тарифи прописаној за иностранство. Ниједно писмо не може бити теже од 100 грама.

Писма и дописнице без адресе пошиљача

Одређено је да писма и дописнице у унутрашњем саобраћају морају носити име и адресу пошиљача. Међутим, велики број оваквих пошиљака предају се пошти без ових података ради чега се исте не отпрамају даље нити испоручују примаоцима. Ради тога се поново упозоравају сви они који се слажу поштом да на писма и дописнице ставе име и тачну адресу.

Пошиљке за ратне заробљенике

Све пошиљке упућене Црвеном крсту, његовим одборима или ратним заробљеницима ослобођене су плаћања поштанских такса. Исто тако не подлеже плаћању поштанских такса ни пошиљке које шаље Црвени крст, његови одбори или ратни заробљеници без обзира на кога су пошиљке адресоване.

Ово ослобођење, на основу Светске поштанске конвенције, важи како у унутрашњем тако и у међународном саобраћају и не односи се једино на пошиљке оптерећене откупнином.

Уплата на чековне рачуне код пошта

Почев од 10 о.м. на шалтерима пошта у Београду врши се поново уплата у корист власника чековних рачуна. Уплате се примају једино у корист власника чековних рачуна од 50 до 80.000 динара. Постепено се ова служба проширује и на поште у унутрашњости, тако да ће до 1 јула најдаље све поште на територији Србије примати уплате по чековној радњи.

На полеђини чековних уплатница не могу бити никаква писана саопштења.

Шалтери Главне поште

Главна пошта пресељена је од данас у своје раније просторије. Шалтери за предају писама, упутница, чековних уплатница, филателистички шалтер и сви остали шалтери налазе се у великој сали у коју се улази из Таковске улице.

(Агенција „Рудник“)

Општинске новине, бр. 59, 12. VI 1941. год., стр. 4

Дописна карта за унутрашњи саобраћај (1 дин., провизорно издање, 5. јуни 1941.) са претиском у форми розете у зеленој боји; књиготисак Државне маркарнице у Београду; упућена 2. VIII 1941. из Крагујевца за Београд

Бојан Којановић

ПРИПРЕМА ПИСМА ЗА СЛАЊЕ

Пре него што се почне са објашњавањем процедуре потребно је укратко анализирати реч писмо. Писмо није омотница (envelope енг., Umschlag нем.) у који ћемо да убацимо парче папира или разгледницу, већ представља скуп параметара који су неопходни да би се нешто могло назвати писмом. То су: коверат (омотница), поштанска марка, читко исписане генералије примаоца и пошиљаоца, поштански додаци који указују на важност и тип писма и на крају унутрашњи садржај.

Постоје три основна типа писма у нашем поштанском саобраћају: обично, препоручено и вредносно писмо, њихове припреме ће бити објашњене у овом чланку. С обзиром да у Србији не постоји потреба за авионским писмом опција **Par Avion** је искључена у унутрашњем саобраћају. За ино-

страни саобраћај постоји и таква опција али у поштанској терминологији Србије нећете чути од шалтерског службеника за постојање још једног типа писма, приоритетно¹.

Било како било, најпре се одабира тип писма за слати, али пре тога се врши одабир коверте, јер њена величина (димензије) су од пресудног значаја. Што је коверат већи то је вероватноћа хабања и оштећивања писма већа, док мањи коверат има више шансе за преживљавање (не)спретног руковања поштанског службеника. Филателисти ће се у већини случајева одредити за коверат величине из колекционарских, естетских а и горе поменутих разлога.

Када се одабере коверат, најпре се одреди позиција коју ће заузимати поштанска марка/марке, а потом се и приступи њиховом лепљењу на предњи део коверте. Овим поступком се избегава проблем који настаје када људи адресирајући писмо, својим крупним писанијама заузму толико простора да марке просто немају адекватан простор на

¹ Обично-авионско писмо. Вредност обичног писма + накнада за авио превоз.

који можете да их залепите. Зато се прво приступа позиционирању марака а потом се обавља адресирање.

Адресирање писма је комплетно када се на омотницу нанесу генералије примаоца (на предњи део коверте) и пошиљаоца. Генералије пошиљаоца могу да се уносе на два места. Прво је на поклопац омотнице који се налази на полеђини коверте а друго место је горњи леви ћошак омотнице које треба након исписивања прецртати.

Исписивање генералија треба да је читко. Генералије не требају да се исписују стриктно штампаним словима како се иначе захтева од стране појединих поштанских службеника али је читкост преваходно важна ради сигурнијег приспећа поштанске пошиљке. У генералијама треба да се налази име и презиме примаоца, назив улице и број куће/стана, поштански број и место као и поштански преградак. Иста процедура важи и за генералије

пошиљаоца које су битне у случају повратка писма.

Правило позиционирања и лепљења поштанских марака не постоји!!!

Оставља се на слободу избора филателисти, какав ће положај и позицију марке имати на коверти. Дали ће марке бити лепљене хоризонтално, вертикално, искошено, наопако сасвим је свеједно. Али ипак постоје правила која морају да се испоштују. Марке се лепе на оној страни коверте на којој се налазе исписане генералије примаоца. Вредност поштанске марке² - појединачне или у групи, не сме бити испод вредности поштанске услуге за одређен тип писма. Код филателисте који скупља писма важи правило - НИ МАЊЕ НИ ВИШЕ. Мање не долази никако у обзир јер такво писмо шалтерски службеник не би пропустио због “губитка поште”, а ни више зато што се онда траћи вредност марке која се у овом случају поклања пошти. За лаике и поштанске службенике префранкирано писмо “може да прође” јер је то за њих комад хартије који испуњава норму за слање, док за колекционаре представља безвредну хартију.

² Номинална вредност на поштанској марки чија је исписана вредност у сагласности са монетарним системом земље.

Поменуте процедуре важе за обично, и препоручено писмо, док се код вредносног писма мора узети у обзир и исписивање вредности пошиљке изнад имена и презимена примаоца.

Авионска писма поред свих поменутих параметара морају да имају и ознаку *Par Avion* која може да буде у облику налепнице или једноставно печата са поменутим натписом, како би службеник ово писмо раздвојио од писама за копнени начин транспорта.

Када се заврши припрема писма, потребно је писмо однети до прве поште. Нећемо рећи поштанског сандучета зато што нам то није гарант да ће обично писмо на исправан начин бити оверено. Често таква писма пролазе кроз машину за ударање аутоматског печата који је увек лошији од мануелног. Препоручено и вредносно писмо, било да се шаље код нас или у иностранство мора да се региструје на пошти при чему се добија одговарајући регистарски број и ознака *R* за препоручено и *V* за вредносно писмо. Ови подаци се наносе на поштанске налепнице (стикере) који поред регистарског броја и типа пошиљке садрже и датум, час и испоставу на којој је писмо регистровано. Налепница се лепи на предњи део коверте, зато се мора

водити рачуна око композиције свих параметара како би сваки од њих стао на своје место и како би писмо имало праву филателистичку вредност.

И на крају, само поништавање поштанске марке, што је и став далеко компетентнијих људи из света филателије, не треба да буде поступак због кога због кога ће поштанска марка изгубити вредност, након централно удареног печата, који не мора да буде перфектно чист и уредан, позициониран „у милиметар“, довољно је да се са њега могу прочитати основни подаци – дан, месец, година, сат и поштански број. За мене писмо, ако није “згужвано” и “зашврљано”, није писмо које је путовало.

**Састанци филателиста у
Београду**

**улица Светог Саве 16-18/II
недељом од 9 до 14 часова**

НОВ СТАТУС ПОШТАНСКЕ МАРКЕ

Под горњим насловом "A New Status for The Postage Stamp", у часопису "Fakes Forgeries Experts", у броју 9 (мај 2006), објављен је коментар Жан-Франсоа Логета, програмског директора за филателију у Светском поштанском савезу о променама у одредбама Протокола које се односе на поштанску марку.

Новим чланом 8 Светске поштанске конвенције, који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године, прецизно су дефинисане карактеристике модерне поштанске марке. Поред делова који садрже претходне формулације, члан 8 поставља шта дизајн мора и може да садржи.

За читаоце "Гласника" доносимо извод из Седмог додатног протокола Уставу Светског поштанаког савеза који правно регулише ову материју.

Поштанска марка

1. Термин "поштанска марка" је заштићен по овој Конвенцији и резервисан искључиво за марке које испуњавају услове из овог члана и Правилника.

2. Поштанске марке:

2.1. Издаје само орган надлежан за издавање, у складу са Актима УПУ. Издавање марака такође обухвата њихово пуштање у промет;

2.2. манифестују суверенитет и садрже:

2.2.1. доказ о плаћеној поштарини која одговара стварној вредности марака када се оне налепе на поштанске пошиљке, у складу са актима Савеза;

2.2.2. извор додатног прихода за поштанске управе, као филателистички производ;

2.3. морају бити у оптицају, у циљу плаћања поштарине или у филателистичке сврхе, на територији поштанске управе која их издаје.

3. Као израз суверенитета, поштанске марке могу садржати:

3.1. назив земље чланице или територије којој припада поштанска управа издавалац марака, исписан латиничним словима;

3.1.1. факултативно, званични амблем земље издаваоца марака;

3.1.2. у принципу, номиналну вредност исказану латиничним словима или арапским бројевима;

3.1.3. факултативно, реч "Postes" исписану латиничним или другим словима.

4. Амблем државе, званичне контролне ознаке и логотип међувладиних организација који су отиснути на поштанским маркама заштићени су у смислу Париске конвенције о заштити интелектуалне својине.

5. Теме и мотиви поштанских марака морају бити:

5.1. у складу са духом преамбуле Устава УПУ и одлука које су донели органи УПУ;

5.2. у блиској вези са културним идентитетом земље из које је поштанска управа издавалац марака, или доприносити ширењу културе или очувању мира;

5.3. са ознаком, када обележавају значајне личности или догађаје који не припадају земљи или територији поштанске управе издаваоца марака, која јасно одређује земљу или територију о којој је реч;

5.4. без политичког или увредљивог садржаја за неку личност или земљу;

5.5. од великог значаја за земљу из које је поштанска управа издавалац марака или за ту поштанску управу.

6. Поштанске марке могу, што се тиче права коришћења интелектуалне својине, садржавати:

6.1. индикацију да је поштанска управа која издаје марке овлашћена да користи права интелектуалне својине о којој је реч, као што је:

6.1.1. ауторско право, утискивањем симбола © заштите ауторског права, навођењем власника ауторског права и истицањем године издавања;

6.1.2. ознаку регистровану на територији земље чланице којој припада поштанска управа издавалац марака, утискивањем симбола ® регистрованог заштитног знака после те ознаке;

6.2. име ликовног уметника;

6.3. назив штампарије чланице из које је поштанска управа.

7. штампарском машином или другим штампарским поступком сагласно актима УПУ, могу се користити само са одобрењем поштанске управе.

Приредио: В.Беговић

Рад чешког уметника и графичког дизајнера Михала Синделара (Michal Sindelar) победио је на конкурс за графичко решење новог Међународног купона за одговор (IRC), прихваћеног на 25. Конгресу Светског поштанског савеза у Дохи (12.12.2012).

На предњој страни купона одштампан је паролa "Вода: извор живота" и у вези је са 2013. "Међународном годином вода" коју су прогласиле Уједињене Нације (UNEP). Нови IRC ући ће у продају 1. јула 2013. Корисници ће моћи да ове купоне размењују до краја 2017. Овај купон ће заменити курсирајући купон, познат као Најроби модел, издат 1. јула 2009. и задржаће се у употреби до 31. децембра 2013.

Црна Гора 2012. – списак пригодних марака							
Бр.	Дат.	Назив издања	€	Таб.	Тир.	ФДЦ	МК
403	27.1.	Умјетност у Црној Гори кроз вјекове – Ристо Стијовић	0,30	20	30 000	4	/
404		Умјетност у Црној Гори кроз вјекове – Илија Шобајић	0,40		30 000		
405		Умјетност у Црној Гори кроз вјекове – Никола Вујошевић	0,80		30 000		
406		Умјетност у Црној Гори кроз вјекове – Црногорска војна музика	0,95		30 000		
407	22.2.	750 година од Иловачке крмчије-законоправила	0,30	20	30 000	1	/
408	27.2.	650 година од устоличења Ђурађа Балшића	0,30	20	30 000	1	/
409	16.3.	Флора - коприва	0,30	5+1	50 000	1	2
410		Флора - Винова лоза „Вранац“	0,90		50 000		
411	10.5.	250 година од признања Змајевића	0,30	20	30 000	1	/
412	14.5.	Туризам - зимски	0,30	20	40 000	2	/
413			0,80		40 000		
414		Туризам - љетњи	0,30		40 000		
415			0,95		40 000		
416	21.5.	Заштита природе 2012	0,30	20	30 000	1	/
417			0,95		30 000		
418	08.6..	Спорт Игре XXX Олимпијаде – Лондон 2012	0,95	8+1	50 000	1	/
419			0,90		50 000		
420	25.6.	300 година од битке на Царевом Лазу	0,30	20	30 000	1	/
421	29.6.	Отварање приступних преговора са ЕУ	0,95	20	10 000	1	/
422	06.7.	Поморство 2012 – Светионик Вољуица	0,30	8+1	40 000	1	/
423		Поморство 2012 – Светионик Вериге	0,30		40 000		
424	27.7.	ЖРК Будућност – Шампионке Европе 2012	0,30	8+1	10 000	1	/
425	8.10.	175 година разграничења Аустрије и Црне Горе	0,30	20	40 000	1	1
	ознака цртача Аделе Зејнлиовић [А3] на 12. пољу (постоји ФДЦ и МК са марком са ознаком цртача)						
426	17.10.	Европа 2012 – Посјетите Црну Гору	0,80	8+1	50 000	1	/
427			0,95		50 000		
428	22.10.	Радост Европе	0,90	8+1	30 000	1	/
429	12.11.	Историјско наслеђе – Штампар Макарије	0,30	20	30 000	4	/
430		Историјско наслеђе – Манастир Пива	0,30		30 000		
431		Историјско наслеђе – Пава и Ахмет	0,40		30 000		
432		Историјско наслеђе – Битка код Туђемила	0,95		30 000		
433	14.12.	Дан Марке	0,30	20	30 000	1	/
434	28.12.	Успјеси рукометашица Црне Горе	0,30	8+1	10 000	1	/
435			0,30		10 000		

Приредио Александар Вулић

Др Јован Величковић
1927-2012

Редовни професор Универзитета у Београду у пензији, филателистички експерт, приређивач стручних књига, филателистички писац и преводилац, један од најистакнутијих српских излагача филателије, преминуо је 16. децембра 2012.

Др Јован Величковић био је покретач, организатор и учесник најзначајнијих манифестација југословенске и српске филателије, од Другог светског рата наовамо. Као члан међународних тела филателистичких организација *FIP* и *FEPA*, допринео је обнављању интересовања за филателију југословенског и српског подручја и успешном представљању српске филателије у свету. Као преводилац и рецензент омогућио је да највреднији филателистички радови буду доступни широкој филателистичкој јавности. Његов плодан списатељски филателистички рад представљен је ауторским чланцима у најугледнијим међународним филателистичким часописима: *Schweizer Briefmarken*

Zeitung, немачком *Südost-Philatelie*, њујоршком *The Collectors Club Philatelist*, часопису *Fakes, Forgeries, Experts*, немачком *Philatelie*, немачком *Jugoposta (Journal of the Yugoslavian Study Group)*, а редовно и највише у српском часопису Филателиста. У каталозима српских, југословенских и међународних изложби такође су објављени неки од његових изворних радова. Из обимне библиографије стручних чланака штампаних на српском језику, у часопису Филателиста и каталозима националних изложби, навешћу само неке објављене у протеклој деценији: "Реконструкција плоче за штампање новинске марке од једне паре са ликом Кнеза Михаила из 1868. године", "Размишљања о "грбушама" маркама за новине 1866. године", "Поштанске тарифе у Краљевини Југославији", "Фалсификати са нашег подручја – реферисање о фалсификатима који се појављују на домаћем тржишту", "Фалсификати карантинских писама", "Злоупотреба оригиналних жигова у сврху преваре сакупљача", "Жигосање и вредновање жигова на маркама са ликом Кнеза Михаила"... У Каталозима изложби у Србији и Црној Гори објављено је више ауторских радова: "Пренос поште из Црне Горе у Скадар и обратно преко Скадарског језера", "Црна Гора 1905, издање поводом проглашења Устава"...

У експертском часопису *Fakes, Forgeries, Experts* (излази двапут годишње – до сада је изашло 15 бројева) објављено је чак 7 чланака др Величковића:

- #2 *Dangerous overprint forgeries on the postage stamps of Yugoslavia from recent years;*
- #5 *Serbia 1866/80. Franked newspapers, genuine and fake;*
- #10 *Principality of Montenegro, Overprint Forgeries;*
- #12 *Serbia, 1869/1880, The Prince Milan issue, Fakes and Forgeries;*
- #13 *Misuse of genuine cancels - Examples from previous Yugoslavia;*
- #14 *Serbia, the 1866/69 Prince Michael issues, forgeries and fakes;*
- #15 *Serbia 1866, Coat of Arms issue, forgeries and fakes.*

Немачки часопис *Südost-Philatelie* је, за непуних десетак година, објавио десет чланака др Величко-вића:

- 84/2004 *Aus dem Prüfferrat des Sammlerverbandes von Serbien u. Montenegro;*
- 89/2005 *Postsendungen ins Ausland aus dem besetzten Serbien in den Jahren 1941-1944;*
- 91/2005 *Deutsche Besetzung Serbien 1941-1944 - Freimarken Serbische Klöster;*
- 95-96/2006 *Beitrag zur besseren Kenntnis der USTAV (Verfassung) - Ausgabe von Montenegro 1905;*
- 109/2009 *Die Aufdruckfälschungen 400/30 Dinar auf der Postverkehr-Serie von Jugoslawien 1989;*
- 114/2010 *Verfälschung von Telegrammen durch Nachfrankieren/Besetzungsjahr 1942;*
- 115/2011 *Nicht verausgabte Marken zu Titos 75. Geburtstag 1972;*

- 116/2011 *Ausländische Post nach Serbien 1941-1944;*
- 117/2011 *Nochmals Post aus dem Ausland in das besetzte Serbien 1941-1944;*
- 119/2012 *Jugoslawiens Senta-Ausgabe 1944* (чланак је објављен 24.9.2012).

Др Величковић је испитивач марака - атестатор од 1975. године. Члан је АИЕР (Међународне асоцијације филателистичких експерата) од 1994. године. Као испитивач био је члан Савета атестатора СФЈ од његовог оснивања, такође и члан Федерације филателистичких експерата Немачке (Senior Member of German Federation of Philatelic Experts - BPP) и члан Федерације филателистичких експерата Аустрије (Verband Österreichischer Briefmarkenprüfer - VÖB). Био је члан Међународног удружења филателистичких новинара (AIJP).

Као испитивач, издавао је атесте за Југославију, укључујући Србију, Црну Гору, Босну и Херцеговину (осим једног броја окупацијских издања 1941 - 1945). Био је члан Европске филателистичке академије (Académie Européenne de Philatélie), Collectors Club - New York, Радне групе Балканских земаља у Немачкој (Arge Balkanländer), Радне групе за Југославију у Немачкој (ARGE Jugoslawien)...

Од 1996. био је члан борда Комисије FIP за борбу против фалсификата и акредитован за суђење на изложбама FIP. Такође и члан експертског тима FIP.

Као излагач, на националним изложбама, освајао високе и највише награде (ЈУФИЗ XII, национални Grand Prix за изложак Краљевина Србија 1882 - 1918). На FIP и FEPA изложбама, такође је освајао висока признања (Norwex 97, Златна медаља за изложак "Serbia in The First World War"). За изложке у различитим излагачким класа, на међународним изложбама, такође је освајао златне медаље: Serbia Traditional (G); Serbia Postal History (G); Montenegro Traditional (G); Yugoslavia Postal Stationery (G); Bosnia Herzegovina Traditional (G).

Био је члан редакције српског часописа Филателист са великим ауторитетом, који је изградио својом компетенцијом, великим бројем стручних радова, превода и рецензија. Одласком др Величковића настала је велика празнина и губитак за српску филателију.

В.Б.

Сажеци радова др Јована Величковића штампаних у часопису Fakes, Forgeries, Experts Издавач експертског часописа FFE је Postiljonen A/S Kopenhagen, а главни уредник Knud Mor. Часопис подржава A.I.E.P i FIP.

FFE #2 Dangerous overprint forgeries on the postage stamps of Yugoslavia from recent years

Postage stamps were surcharged in Yugoslavia during the inflation and hyperinflation period ending in January

1994. The sale of bulk stamps by the post office, for example in 1990, allowed large quantities to come into the hands of forgers. Mi. 2142, 1985; Mi. 2363, 1989; Mi. 2557, 1992; are illustrated. More than 40 phantom issues were created for collectors after 1991, and small volume issues of Republika Srpska and the Serbian Republic of Krajina were also forged. Beware of forgeries and falsifications on UN and other official mail from 1992-1996.

FFE #5 Serbia 1866/80. Franked newspapers, genuine and fake

Serbia newspaper stamps from 1866/9 and 1869/80 used on whole newspapers or complete fronts are rare. Six examples recorded over twenty years are considered, four of which are forgeries. The rates and usage are described, and the degrees of rarity are discussed, as is the reason for this situation which include the ephemeral nature of newspapers and the exigencies of war. The "Bosanski Vjesnik" from 13th August 1866 is described and illustrated, and considered to be a forgery. Misuse of genuine cancellers is known between 1890 and 1930, and the canceller used here may be an example. The "Seljak" newspaper advertisement is described as it meets all of the tests for genuineness: the item is from the right time; the rate is correct; the address is correct; the printing of the stamp is from the correct time; a missing piece of paper from the edge of a fold is found on the reverse of the stamp. The "Srpske Novine" dated 20th January 1873 is addressed to a nonexistent

bank, and false, while another copy dated 23rd December 1873 is correct. The "Radnik" of 31st March 1872 was a 'star' item, but in the opinion of the author, notwithstanding certificates, is false. The canceller is from the wrong period, and the stamps are not tied. Another copy of the same newspaper from 3rd March 1872 is known but has not been examined by the writer, despite a request for a colour copy. Finally a "Srpske Novine" dated 26th November 187? has stamps which are not tied and not from the right time. The author believes that a bundle of "Radnik" newspapers were found and have been used to create forgeries.

FFE #10 Principality of Montenegro, Overprint Forgeries

Montenegro celebrated two events with commemorative stamps, 400 years of printing in Montenegro (1893), so called Прослава Штампарије, and its first Constitution, Устав, in 1905. For both events current stamps were overprinted locally in Cetinje. Primitive overprint settings, black and red overprints and basic stamps resulting from four printings, 1880, 1890, 1893 and 1894, produced an abundance of genuine varieties among which forged overprints can hardly be identified. Four forged overprints were established, from minute details of some letters. For the 1905 issue current stamps were taken, all uniform, however the overprinting plates of 100 contained five different types. Several types of detected forged overprints mostly appear on stamps with double and inverted overprints, one genuine the second fake, or on overprint "essays".

FFE #12 Serbia, 1869/1880, The Prince Milan issue, Fakes and Forgeries

Forged stamps from this issue are known for all values. The article describes forged perforations, complete forgeries, fake and fantasy cancellations and faked covers, and usages on newspaper are illustrated and described.

FFE #13 Misuse of genuine cancels - Examples from previous Yugoslavia

(I) A forged cover with the "Listopad" stamp, only valid 29 November 1918, is presented.

(II) The story of forged 1984 Sarajevo Winter Olympics FDCs, and similar faked modern tems, is given.

(III) Serbian telegram forms 1941-44 franked with provisionals are analyzed and shown to be faked.

FFE #14 Serbia, the 1866/69 Prince Michael issues, forgeries and fakes

A very detailed study of the first issue of Serbia including the newspaper stamps. Identifying genuine stamps and describing various fakes including cancellations and bisects.

FFE #15 Serbia 1866, Coat of Arms issue, forgeries and fakes

A detailed study of this issue with a well documented description of forgeries and faked cancellations.

(приредио В.Б.)

ДЕНОМИНАЦИЈЕ ДИНАРА

1. август 1965:	100 дин. = 1 дин.
1. јануар 1990:	10 000 дин. = 1 дин.
1. јул 1992:	10 дин. = 1 дин.
1. октобар 1993:	1 000 000 дин. = 1 дин.
31. децембар 1993:	1 000 000 000 дин. = 1 дин.
24. јануар 1994:	13 000 000 дин. = 1 нови дин.
26. јануар 1994:	12 000 000 дин. = 1 нови дин.

ДЕВАЛВАЦИЈЕ (ЗВАНИЧНИ КУРС ДИНАРА ОД 1945. ДО 2000.)

Датум	Девалвација
1945.	1USD = 50,00 дин.
01.01.1952.	1USD = 300,00 дин.
30.06.1964.	1USD = 750,00 дин.
01.08.1965.	1USD = 1250,00 дин.
01.01.1966.	1USD = 12,50 дин.
24.01.1971.	1USD = 15,00 дин.
22.12.1971.	1USD = 17,00 дин.
06.06.1980.	1USD = 27,30 дин.
21.10.1981.	1USD = 36,90 дин.
21.10.1982.	1USD = 63,41 дин.
17.11.1987.	1USD = 1297,84 дин.
27.05.1988.	1USD = 1922,75 дин.
01.01.1990.	1DEM = 7,00 дин.
28.12.1990.	1DEM = 9,00 дин.
20.04.1991.	1DEM = 13,00 дин.
25.01.1992.	1DEM = 65,00 дин.
29.02.1992.	1DEM = 85,00 дин.
13.04.1992.	1DEM = 200,00 дин.
01.07.1992.	1USD = 200,00 дин.
13.11.1992.	1USD = 750,00 дин.
10.04.1993.	1USD = 48000 ДИН
16.06.1993.	1USD = 1100000 дин.
22.07.1993.	1USD = 13500000 дин.
19.08.1993.	1USD = 105000000 дин.
01.10.1993.	1DEM = 300 дин.
10.11.1993.	1USD = 700000 дин.
02.12.1993.	1DEM = 46400000 дин.
04.01.1994.	1DEM = 4100 дин.
24.01.1994.	1DEM = 1,00 дин.
01.02.1994.	1DEM = 1,00 дин.
26.11.1995.	1DEM = 3,30 дин.
01.04.1998.	1DEM = 6,00 дин.
06.12.2000.	1DEM = 30,00 дин.

МАЛИ ОГЛАСИ

У првом броју часописа Филателистички гласник мали огласи су бесплатни. Од следећег броја оглашавање је могуће под следећим условима:

у рубрици Мали огласи	300 дин	оглас ¼ стране	500 дин
оглас ½ стране	1000 дин	оглас 1 страна	1500 дин
унутрашња страна корица	2500 дин	последња страна корица	5000 дин

Часопис Fila Hobby M&M за филателију, нумизматику и друге хобије. Излази двомесечно на 24 стране В5 формата, електронски (у боји) и као фото-копија (црно-бело). Доноси каталогизацију свих новитета са простора Ех-Ју, уз слике и цене, такође актуелности. Годишња претплата само 10 евра или динарски по средњем курсу. **контакт: 011/ 2403 233 или msmbg@sbb.rs**

ШАХОВСКА ФИЛАТЕЛИЈА – Тражим и нудим све на тему ШАХ. Поштанске марке, поштанске жигове, налепнице, разгледнице, ређе шаховске значке, фотографије и аутограме шахиста, занимљива документа и друго, осим књига и часописа. **контакт: +381638866266**

Нудим на продају следећи материјал: Израел, USA, Oceania (само новитете, MINT, NH), новите и старија издања: Чешка, Словачка, Чехословачка, Кина, Русија, Јордан, Бохемиа и Моравија и још по нешто од свачега! **контакт: balkanstamp@gmail.com или Miloje Chastven, PO Box 16019, Tzvat 2/29 street, 77644 ASHDOD, Israel**

Купујем или мењам ретке марке целог света. У размени нудим повољно Југославију 1961.– 2000. (комплетна годишта, табаци, ретка зупчања, марке с „гравером“ итд.). **контакт: 061/202-7246**

Купујем на велико и мало филателију, марке, писма, разгледнице, дописнице, дописне карте и сличне старе ствари. Неша Топола – Оплепац. **контакт: info@markice.rs или 063/1788887. Интернет сајт: www.markice.rs**

ТРАЖИМ: Цела писма са доплатним маркама "Дечја недеља" у периоду 1972/73 - 1990 из бивше Југославије из свих Република и Покрајина. За исти период тражим и налепнице "Дечја недеља". Посебно сам заинтересован за налепнице које су биле у употреби у ван-поштанском промету у Србији са покрајинама за године **1990, 1993-1995 и 1997.** **контакт: 063 72 75 385 e-mail Z.Boskovic@ai.ac.rs**

ТРАЖИМ: ППМ – персонализоване поштанске марке: 20 година SAFE INVEST из 2012, Дан Поште Србије 2011; АКТИНГ, Сабор трубача Гуча, Слободни зидари-масони све 4, Факултети Нови Сад FIMEK и Правни све из 2009. године. Може појединачно а може и у четверцу. **контакт: 063 72 75 385 e-mail Z.Boskovic@ai.ac.rs**

Претплата на нова издања, продаја комплетних годишта и појединачних серија: Србија, Југославија, Република Српска, Босна и Херцеговина, Херцег Босна, Македонија, Црна Гора.

контакт: Вељко Јанковић, ФД Сингидунум или e-mail vjstamp@gmail.com

ТРАЖИМ: Часописе „ФИЛАТЕЛИСТА“ бројеве: 118, 123, 135, 148, 152 и 258. **контакт: 062 40 70 40 или e-mail: vladimir.milich@gmail.com**

ПРОГРАМ ИЗДАЊА ПРИГОДНИХ ПОШТАНСКИХ МАРАКА ЗА 2013. ГОДИНУ

Ред. бр.	Датум	Назив издања	Број марака	Шалт. табак	Номинала дин.	Тираж
1.	8. 2.	Лунарни хороскоп - Година змије	2	25	22.00	175 000
					46.00	175 000
2.	20. 2.	Музејски експонати – 50 година Историјског музеја Србије	2	9+1	22.00	65 000
					50.00	45 000
3.	1. 3.	Ускрс	2	25	22.00	215 000
					46.00	215 000
4.	4. 3.	Уметност –годишњице рођења Оскар Данон, Ћузепе Верди, Рихард Вагнер	3	10	22.00	65 000
					46.00	65 000
					50.00	65,000
5.	5. 4.	1700 година Миланског едикта	1 + 1	блок 8+1	112.00	25 000
					50.00	45 000
6.	8. 5.	150 година оснивања Међународног комитета Црвеног крста	1	9+1	50.00	50 000
7.	9. 5.	Европа – поштанска возила	2	8+1	44.00	100 000
					112.00	45 000
8.	13. 5.	Европска заштита природе	2	8+1	46.00	50 000
					50.00	50 000
9.	14. 6.	Флора	4	20+5	22.00	65 000
					33.00	65 000
					46.00	65 000
					66.00	65 000
10.	2.9.	Радост Европе	1	8+1	46.00	45 000
11.	25.10.	Дан марке	1	25	22.00	45 000
12.	28.10.	Божић	2	25	22.00	215 000
					46.00	215 000
13.	13.11.	200 година рођења П. П. Његоша	1	8+1	46.00	50 000
14.	20.11.	Наука – Просвета гимназије Нови Пазар Пријепоље Панчево Сремска Митровица	4	25	22.00	25 000
					22.00	25 000
					22.00	25 000
					22.00	25 000
15.	25. 11.	125 година рођења краља Александра I Карађорђевића	1	8+1	50.00	50 000

I SSN 2334-7147

9 772334 714007